

Nlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

LETO XIII./STEVILKA 48

ČETRTEK, DNE 30. NOVEMBRA 1961

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

CENA 2.— SILINGA

Živé naj vsi narodi!

Nekdo je začel trditi, da je njegov narod najplemenitejši in na najvišji razvojni stopnji človeštva. To misel je vcepil vsakemu posameznemu človeku v državi z modernimi propagandističnimi sredstvi, z izsledki masovne psihologije.

»Sklical bom vse može in fante svoje dežele. Ustvaril bom mogočno vojsko. Iztrebil bom v svoji deželi tiste, ki niso naše krvi ali ki so jo onečastili. Podjarmil bom sosedo, da bodo služili nam, nadljudem.« — Svet je okusil najhujšo morijo zgodovine.

Začetek našega epohalnega stoletja je bila vojna, so bile ruševine. Na teh ruševinah so si ustvarili zlasti manjši narodi lastne države. Idejo nacionalne države so povzeli po večinskih narodih. Postavili se meje, ki naj bi ločile naše in vaše. Medsebojno so si zagotovili pravice po mednarodnem pravu. Medsebojno razumevanje naj bi se razvilo in privedlo do dobe miru in priateljstva. A vsi teh pravic niso upoštevali. Prišlo je do druge svetovne vojne. Človeštvo je prestalo najgrozovitejšo preizkušnjo v zgodovini. —

Ko so sklepali predstavniki narodov in dežel mir, so ponovno zaklicali v svet: »Upoštevajte človečanske pravice posameznika in narodov!« Ustanovili so zato Organizacijo Združenih narodov. Ali jih upoštevamo? Ali jih upoštevajo drugi? Zakaj si mora manjšinski narod svoje pravice od države šele priboriti oziroma jih izsiliti? Zakaj te sosed gleda po strani in te zaničuje, ker nisi istega pokolenja kot on? Zakaj je dandanes črnci še manjvreden! Zakaj žive ljudje za »železno zaveso« v stalnem strahu in se boje drug drugega, celo najboljšega prijatelja. Ena sama nepremišljena beseda je lahko usodna zanj in za vsa družino. Vse to je malo v skladu s pravičnostjo in enakopravnostjo. Ali strašne preizkušnje druge svetovne vojne človeštva še niso izučile? Ali res ni mogoče izbrisati nasprotstva in sovražstva?

Tudi pri nas v deželi bridki nauki zgodovine še niso prišli do polne veljave. Zakaj slovenski sodeželani še vedno nimajo zagotovljenih pravic, ki jih predvideva državna pogodba in zahteva naravno pravo? Jasnó je: Dokler nam bo krtil večinski narod naše pravice in omejeval našo svobodo, dokler bo stremel za tem, da nam zatré našo materno govorico, ne bo pravega sporazumevanja. Kakor si ni izbral predstavnik večine svoje matere in svojega naroda, tako tudi mi ne, ki predstavljamo manjšino. Kakor je on ponosen na svoj narod, tako smo tudi mi ponosni na svojega.

Slej ko prej je naša želja: mirno sožitje med narodi, a ob upoštevanju pravic vsakega posameznika. Naj bi bil to sad neumornega prizadevanja za mir in spravo med narodoma sosedoma! Ljubezni in dobroti je služil vse svoje življenje tudi naš največji pesnik France Prešeren, katerega obletnico rojstva bomo praznovali 3. decembra.

V soglasju z zavestjo svojega pesniškega poslanstva je znal izraziti svojo osebnost in narodno usodo. Slovensko pocizijo je postavil na raven sodobne Evrope. Prešernova pesem je domača, ljudska, naravna, notranje resnična, prepričevalna, hkrati pa klasično izbrana in svetovljanska. Svoboden duh in srčna milina njegovih pesmi sta izraz naše narodne duše in danes spodbujala od Prešernovih dni do danes vse one, ki so se po Prešernovem zgledu borili z duhom ali z orožjem za to,

da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

K. J.

Južna Tirolska zopet pred Združenimi narodi

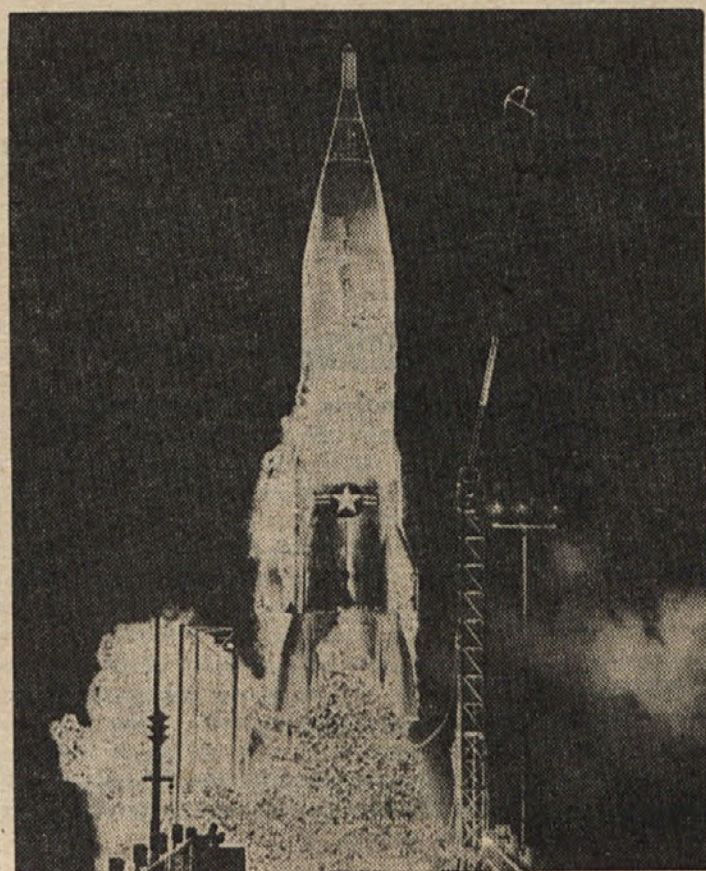
Znova dvostranski razgovori

Minuli četrtek je v posebnem političnem odboru skupščine Združenih narodov v New Yorku po večdnevni debati, v katero je poleg spornih strank — Italije in Avstrije — poseglo še 35 drugih držav članic te svetovne organizacije, končno bila sprejeta resolucija, ki pravi:

»Glavna skupščina sprejema z zadoščenjem na znanje pogajanja med obema spornima strankama, nadalje sprejema na znanje, da spor še ni poravnán in vabi obe stranki, da nadaljujeta svoje napore za doseg ustrežne rešitve tega vprašanja.«

Debata pred Združenimi narodi je pomenila novo potrditev mednarodnega značaja južnotirolskega vprašanja. Avstrija s svojo pritožbo na Združene narode sicer ni dosegla nobene takojšnje rešitve južnotirolskega vprašanja, pač pa ji je vendarle uspelo, da je o nerešenem južnotirolskem vprašanju zopet govoril ves mednarodni politični svet. In to za Italijo vsekakor ni prijetno. Za to pa je morala Avstrija plačati težko ceno, kajti kljub mirnemu tonu debate je Italija po svojem zunanjem ministru Segniju in glavnem delegatu pri Združenih narodih Martinu do konca izkoristila priložnost, da označi Avstrijo kot leglo nacističnih elementov, ki so uprizorili valove terorističnih akcij na Južnem Tirolskem ter celo še niže po Italiji. Odnosaji med Avstrijo in Italijo so še slej ko prej napeti zaradi južnotirolskega vprašanja in minuli teden ga je smrt južnotirolca Höflerja, ki je umrl v policijskem zaporu, še poostрила. Vsekakor je imel avstrijski zunanji minister dr. Kreisky prav, ko je po povratku na Dunaj izjavil, da je avstrijska vlada storila vse, kar je v njeni moči za Južne Tirolce ter da je lahko z rezultatom debate pred Združenimi narodi »povsem zadovoljna«.

Tudi zadovoljen, a nekoliko manj, je bil zunanji minister Segni ob svojem povratku v Rim. Vodilni italijanski list »Corriere della Sera« pa je v uvodniku napovedal, da bo »južnotirolsko vprašanje še delalo velike težave« Italiji.

Rekordni polet rakete »Atlas E«. — Pred kratkim so iz ameriškega oporišča za raketne poskuse Cap Canaveral uspešno izstrelili medcelinsko raketo novega tipa »Atlas E« (slika poleg), ki je poletela 14.500 km daleč ter padla v Indijski ocean točno na predvidenem kraju. Je to že četrta raketa serije »Atlas«, ki je poletela nad 14.000 km daleč. Sovjetska prednost glede raket se je zelo zmanjšala. Rakete tipa »Atlas« služijo dvema namenoma: a) ameriški vojaščini kot nosilci atomskih bomb, s katerimi morejo doseči katero koli točko na svetu in b) za polete v vesolje. Spričo dobro uspešnih poskusov z raketami so stopile ameriške priprave za obkrožitev Zemlje v zaključno fazo. Minuli teden so v New Yorku že objavili imena prvih dveh vesoljskih letalcev. Sta to letalski polkovnik Glenn in major Carpenter. Polet v vesolje nameravajo izvršiti enkrat konec tega leta ali pa v začetku novega leta.

Pogodba o odškodnini

Minuli ponedeljek je bila v zunanjem ministristvu v Bonnu podpisana pogodba med Avstrijo in Zapadno Nemčijo o ureditvi medsebojnih odškodninskih zahtevkov. Zapadna Nemčija se je obvezala, da bo Avstriji izplačala 330 milijonov mark (okroglo 2.145 milijonov šil.) kot odškodninski fond za vse zahtevke žrtev nacističnega preganjanja, izgnancev, izseljencev ter avstrijskega socialnega zavarovanja proti Nemčiji. Pogodba mora biti predložena obema parlamentoma v ratifikacijo (odobritev). Zapadnonemška vlada se je obvezala, da bo to pogodbo predložila parlamentu še letos. Ko bosta oba parlamenta pogodbo odobrila, bo postala izvršna in bo moč izvesti postopek glede posameznih odškodovancev, med katerimi so tudi izseljeni koroški Slovenci, kot smo že svojčas poročali.

- K R A T K E V E S T I -

Jugoslavija bo dobila živila iz Združenih držav, je ameriška vlada sporočila Beogradu. Jugoslovanska vlada je že pred meseci izrazila ameriški vladi željo, da nakupi za okrog 100 milijonov dolarjev živil iz ameriških zalog odvišne hrane (»surplus food«). Čeprav vsakdo rad prodaja svoje odvišno blago, do te kupčije doslej ni prišlo, ker je ameriški predsednik Kennedy odredil »ponovno preučitev« ameriške pomoči državam »izven blokov«. Obenem z željo po nakupu živil je namreč Jugoslavija tudi želela ameriško posojilo s katerim bi potem ameriška živila kupila. Rabi jih zato, ker je bila letošnja letina zopet zelo slaba »zaradi suše«, — kot pravijo uradni jugoslovanski viri.

Piščka Strelka, ki je pred dobrim letom poletela v vseirije, je minuli teden povrgla štiri zdrave kučke, poročajo iz Moskve. Je to že drugo gnezdo po njenem povratku iz vseirije leta 1960, kjer je takrat 17 krat obkrožila Zemljo in pri tem premerila razdaljo 700.000 km.

46 nagrobnih kamnov so podrli »neznaní storilci« v noči s srede na četrtek minuli teden na judovskem pokopališču v Innsbrucku. Deželna vlada je vandalsko dejanje, ki dokazuje, da je nacistični duh še živ, takoj odločno obsodila ter naznanila, da bo poškodovane grobove dala na deželne stroške popraviti. Obenem je razpisala 50.000 šil. nagrade za tiste, ki bi pomagali storilce prijeti. Policija je takoj uveljavila preiskavo, toda doslej brez uspeha.

Ilse Koch, žena poveljnika koncentracijskega taborišča v Belsenu, ki je bila zaradi sodelovanja pri umorih in drugih zločinskih grozovitostih obsojena najprej po ameriškem, kasneje pa še po nemškem sodišču na kazen dolgoletne ječe, ki jo še sedaj odslužuje, je vložila pritožbo na Evropsko komisijo za človečanske pravice v Strassbourgu. Pritožuje se, da sedi po krivici. Predsednik komisije je izjavil, da je pritožba »nezdružljiva z duhom Konvencije o človečanskih pravicah«.

Dragulje v vrednosti 25 milijonov šil. so odnesli štirje maskirani in do zob oboroženi banditi, ki so stopili sredi belega dneva v neko draguljarno v Düsseldorfu. Med tem, ko sta dva tolovaja držala v šahu uslužbenca draguljarne in radovedneže, sta ostala dva ročno izpraznila trgovino. Z vrečo naropanih dragocenosti so nato tolovaji skočili v avtomobil, ki so ga bili prej ukradli in se izgubili v prometnem direndaju. Toda svojega uspeha se niso dolgo veselili, kajti še isti večer je policija vdrla v neki nočni lokal, kjer je vse štiri tolovaje zalotila, ko so si v nekem separaju pravkar delili plen, ki je še ves ležal v kupu na mizi. Plen je policija spravila na varno, zlikovce pa tudi.

Politični teden

Po svetu . . .

Dva potnika

Dva popotna politika sta minuli teden igrala vodilni vlogi na svetovnopolični pozornici:

Finski državni predsednik Kekkonen je rajžal v daljno Sibirijo, kjer se je v Novosibirsku sestal s sovjetskimi ministrskimi predsednikom Hruščevom. Zapadnonemški kancler Adenauer pa se je bil podal v Washington k amerškemu državnemu predsedniku Kennedyju.

Kekkonen v Sibiriji

Kot smo že poročali, je pred nekaj tedni Sovjetska zveza nenadoma svoji finski sosedu sporočila, da je zaradi »naraščajočega zapadnonemškega oboroževanja« mala Finska v nevarnosti ter, da jo je velika Sovjetska zveza pripravljena »vzeti v zaščito, za kar pa so potrebna skupna posvetovanja in skupni vojaški ukrepi. To so na Zapadu tolmačili kot zahtevo, da naj Finska dovoli Sovjetski zvezi oporišča na Finskem. Finci, ki so bili v drugi svetovni vojni premagani po Sovjetski zvezi in morali leta 1948 z njo skleniti »prijateljsko pogodbo«, so bili sicer presenečeni nad novo nevarnostjo iz Nemčije, toda vedeli so, da jim resnična nevarnost grozi z Vzhoda, kajti Zapadna Nemčija je sicer res postala močnejša, toda je trdno vključena v atlantski blok ter sama ne more napraviti ničesar, še najmanj pa začeti kako vojno, kajti nima atomske oborožitve in vse kaže, da je ne bo dobila.

Finska je takoj odgovorila na sovjetsko grožnjo s predčasno razpustitvijo parlamenta in razpisom novih volitev, pri katerih bi naj bil izvoljen tudi novi državni predsednik. Večina političnih opazovalcev je mnenja, da bi v tem primeru bil namesto sedanjega levičarsko usmerjenega predsednika Kekkonena izvoljen predstavnik kmetijsko meščanske opozicije dr. Honka, komunisti bi pa izgubili še večino tistih šibkih postojank, ki jih imajo. Tako se je moskovska vlada s svojo intrigo pravzaprav krepko vrezala v lastni prst in je seveda hitela, da to nevarnost čimprej popravi. Po zakulisnih pogajanjih je dosegla, da je Honka nenadoma »prostovoljno« odstopil in ostal sedanji predsednik Kekkonen edini kandidat. Ta je sovjetski vladi še vedno ljubši kot pa desničar Honka. Tako so Finci z notranjepolitično »uslugo« rešili vsaj deloma državno suverenost in se ubranili najhujšega, sovjetske vojaščine na lastnih tleh.

Nato je Kekkonen res moral potovati daleč, v Sibirijo, kjer je v Novosibirsku dohitel Hruščeva in ga pregovoril, da je zaenkrat odložil »vojaška posvetovanja in skupne ukrepe«. V zameno pa je Kekkonen obljubil, da v Finska sama »budno zasledovala razvoj položaja v Severni Evropi ter ob vznemirljivih pojavih takoj obvestila Sovjetsko zvezo«. To pomeni, po domače povedano, da bo morala Finska hoditi za Sovjetsko zvezo po kostonj v žerjavico. Sovjetska intriga je namreč bila naperjena ne le proti Finski sami, ampak predvsem proti Atlantskemu paktu, oz. njegovemu severnemu krilu. Že vse zadnje leto pritiska vrhovni poveljnik Atlantskega pakta, ameriški general Gruenther, na ojačitev severnega krila. Po sovjetskih grožnjah Finski, sta pa obe nordijski članici Atlantskega pakta, Danska in Norveška postali še bolj mlačni kot doslej. Sovjetska zveza je torej deloma dosegla svoj cilj, seveda za ceno grobega vmešavanja v finsko notranjo politiko. Vendar v tem primeru ni vstal noben »nevtalst« ter obdobil Sovjetsko zvezo imperializma!

Adenauer se je nalezal nahoda v Washingtonu

Iz Washingtona pa se je vrnil zapadnonemški kancler Adenauer, ki se je prvič po volitvah in sestavi nove vlade sestal z ameriškim predsednikom Kennedyjem. Glavni uspeh washingtonskega sestanka je pa vendarle skromen. Doseženo je bilo soglasje med obema vladama glede Berlina pri pogajanjih s Sovjetsko zvezo. Tako v Bonnu kot v Washingtonu pravijo, da mora biti ohranjeno »sedanje stanje« ter vse pravice zapadnih zaveznikov, ki izvirajo iz okupacije. To se lepo sliši, vendar je v tem bil molče opuščen dosednji glavni nemški pogoj: porušitev »kitajskega zida«, ki

ga je Vzhodna Nemčija potegnila skozi Berlin. Novo stališče je vsekakor bolj realistično, kajti za porušitev tega zida bi bile potrebne atomske bombe, teh pa Zapadna Nemčija nima in zasedaj jih tudi od Amerike ne bo dobila.

Ali si bo De Gaulle premislil?

Poznojesenski čas ni najprimernejši za potovanje, posebno pa ne za starejše ljudi, to je moral spoznati topot tudi 85-letni Adenauer, kajti med potjo ga je prijel gripa in vrnil se je domov bolan. Nahod pa je prijel tudi tisti del nemškega javnega mnenja, ki pričakuje, da se bodo zapadni zavezniki iz druge svetovne vojne, v kateri so porazili Nemčijo, sedaj vojskovali za njeno zedinjenje.

Vprašanje zapadne solidarnosti proti Sovjetski zvezi pa kljub pohvalnemu realizmu zapadnonemške vlade še ni rešeno.

. . . in pri nas v Avstriji

Parlament zaseda

Kot se bodo vsaj nekateri pazljivi bralci našega lista spomnili, smo že pred tedni poročali, da je državni proračun za leto 1962 gotova stvar, potem ko sta se po več mesecih napornega boja obe vladni stranki o njem zedinili. To je bilo res, pa tudi ne, ker ga mora po določbah ustave odobriti parlament, ki mu je bil sicer v poslednji uri, a še vendar pred pravočasno predložen. Sedaj namreč državni zbor, ki zaseda na Dunaju o tem razpravlja, in sicer mnogo razpravlja. Minuli teden je finančni odbor zaključil svoje »delo«. K besedi se je glasilo kar 180 poslancev, ki so marsikaj zanimivega in celo resničnega povedali. »Pravica proračuna«, to je odobranje ali pa celo odklanjanje državnih izdatkov je prva pravica ljudskega zastopstva, tako vsaj stoji zapisano v vseh ustavnih in zgodovinskih učbenikih. Prav preko te pravice ljudstvo izvršuje svojo voljo. Politična demokracija se je prav iz te pravice rodila, kajti angleški parlament si je pridobil pravico, da vladarju odobruje ali odklanja izdatke. Toda pri nas v Avstriji smo se v povojni dobi že zdavnaj odvadili na to, da bi parlament vladi odrekel kako »željo«, ki sta mu jo izrazila oba koalicijska partnerja v vladi. Izgleda, kot da bi poslanci ne bili več po vesti vezani na to, kar je po njihovem mnenju volja in interes ljudstva, ki jih je izvolilo temveč, da so vezani zgolj po »klubski disciplini« na voljo strankinega vodstva, ki jih je postavilo kot kandidate na volilno listo, ter jim šele tako omogočilo izvolitev. Zato tudi vseh teh 180 govornikov v parlamentu ne bo spremenilo niti za picico že sklesani proračun in je naša vest torej le bila resnična. To je bilo razvidno tudi iz govorov in debat, ki so se vlekly kot kurja čreva. Parlament je res ostal le še govornišnica. Ta teden se bavi s proračunom ple-num državnega zbora.

Vretje v gospodarstvu

Draginja, ki spriču naraščajočih cen postaja vedno občutnejša, povzroča obema koalicijskima strankama v vladi resne skrbi, zaradi česar bi lahko govorili o nekakem začasnem tihem političnem premirju med obema strankama.

Podkanclerju dr. Pittermannu povzročajo sive lase tisti, katerih interese on pravzaprav v vladi zastopa, namreč delavci. Leti zahtevajo povišanje prejemkov. Da pa z zahtevami po zvišanju plač ne spravijo v

kajti državni predsednik Francije De Gaulle še vedno misli, da nima smisla pritiskati na pogajanja s Sovjetsko zvezo glede Berlina. Če so Sovjeti bili tisti, ki so berlinsko krizo sprožili, pa se naj sedaj še potrudijo, da jo spravijo s sveta, Zapad pa naj mirno čaka, kajti kaj več škode Sovjetska zveza ne more narediti, kot jo je že. To sama čuti, zato začenja rovariti drugod, kot kaže finski primer.

Angleži, ki so v vsaki situaciji za pogajanja, pa — seveda v lastnem interesu — ne mislijo tako in zato je minuli teden britanski ministrski predsednik Mc Millan povabil De Gaulle na svoje posestvo na deželi. Tam sta se v družbi žen, vnukov in nečakov oba državnika, ki po svojih manierih še spadata med zadnje fine gospode iz lepih starih časov, v domačem okolju menda precej dobro razumela, tako da se bodo v sredi novembra morda štirje zapadni zunanji ministri mogli tudi v podrobnostih dogovoriti o skupnem nastopu proti Sovjetski zvezi.

gibanje celotnega mehanizma plač in cen, pa sedaj delavci po raznih večjih podjetjih skušajo po stranpoteh priti do povečanih dohodkov. Pri »Alpini« in VOEST-u so delavci že dosegli izplačilo posebne »socialne dividende«, prav tako je tudi tovarna »Simens-Halske« odobrila to dividendo, ki bi naj predstavljala delež na dobičku. Na ta način so preprečili izbruh stavke. OeMV (Petrolejska uprava) je sicer tudi pristala na izplačilo »socialne dividende«, a to vendar ni nič pomagalo, kajti stavka je kljub temu izbruhnila, in sicer zato, ker podjetje ni ugodilo zahtevi po posebni »doklati na šhte«, ki so jo zahtevali delavci tankovskega skladišča v Lobau. Stavkajo sicer samo delavci skladišča, toda ta stavka moti v celoti zelo zapleteni proizvodni proces. Da bi preprečili pomanjkanje pogonskih sredstev, sedaj ddrdajo dolge kolone avtotankerjev v Trst, od koder prevažajo v Avstrijo italijanski bencin, ki je cenejši od domačega. Stavka je razgalila tudi notranjo krizo tega podržavljenega podjetja, glede katerega pravijo, da je njegova proizvodnja predraga zato, ker zaposluje okrog 2000 delavcev preveč.

Kaj je »socialna« dividenda?

»Socialna dividenda« je posebno poglavje, ob katerem se moramo nekoliko ustaviti. Dividenda je pri delniških družbah tisti del dobička, ki odpade na delničarje, to je imetnike delnic. (Izraza se v odstotkih celotnega dobička). Delnice so listine, ki izkazujejo njih posestnika kot lastnika podjetja. Pri podržavljenih podjetjih pa je edini ali vsaj glavni delničar država sama, ki ima v svojih rokah večinski paket delnic. »Socialne dividende« ne izplačujejo zaradi tega, ker bi se bil morda dobiček za toliko povečal, temveč zato, da pomirijo delavce. Izplačuje se iz dobička, ki bo za toliko manjši. To se pravi, delničarji (reci država) bo zato dobila manj. Morala bo iskati dohodke za kritje svojih izdatkov torej drugod, pri državljanih-davkoplačevalcih. Tako predstavlja »socialna dividenda« podržavljenih podjetij darilo njihovim delavcem v breme celotne državne skupnosti.

Ravnotežje med cenami in plačami tvori posebno sedaj, v času povečanih nakupov zaradi bližajočih se praznikov, najbolj pereče vprašanje, ki ga bo najbrž zopet rešil čas — v čigavo škodo, boste pa sami lahko ugotovili — po božiču.

SLOVENC

doma in po svetu

Slovenec med argentinskimi katoliškimi voditelji

V začetku novembra je bil v Buenos Airesu večdnevni sestanek voditeljev argentinskega katoliškega gibanja, na katerem so obravnavali pereča sodobna vprašanja. Med predavatelji je bil tudi slovenski rojak dr. Milan Komar, profesor filozofije na katoliški univerzi v Buenos Airesu. On je imel uvodno predavanje? »Ideje v svetu«. Predavanje je naslednji dan v obširnem izveščku prinesel vodilni argentinski dnevnik »La Nacion«.

Uspeh pevca Brajnika na Norveškem

Tenorist ljubljanskega opernega gledališča Miro Brajnik je zaključil svoje gostovanje v Oslu, prestolnici Norveške, kjer je desetkrat nastopil v naslovni vlogi Gounodove opere »Faust«. Občinstvo in kritika norveške prestolnice sta Brajnikov nastop zelo ugodno ocenili. Poleg Brajnika sta isto vlogo pela Mochel Roux iz pariške Opere ter znameniti tenor Kim Borg, ki poje v Metropolitanski operi v New Yorku. Vodstvo kraljevskega opernega gledališča v Oslu je za drugo sezono povabilo Brajnika kot stalnega gosta, obenem pa je izrazilo namen, povabiti na gostovanje celotno ljubljansko opero.

Slovenska literatura v bolgarščini

Založba »Narodna kultura« v Sofiji pripravlja zbirko slovenskih novel. Zastopani bodo naši najboljši pripovedniki od Ivana Cankarja do Cirila Kosmača. Novele je izbral in prevedel prizadevni poznavalec naše literature Dimitr Pantelev, ki ima v načrtu tudi obsežnejšo antologijo slovenske lirike, in sicer po izboru posebnega odseka komisije za zveze s tujino pri Društvu slovenskih književnikov. Nadalje namerava Dimitr Pantelev prevesti in izdati pri kaki vodilni sofijski založbi enega slovenskih povojnih romanov. Trenutno se še ni odločil, katerega bo izbral, vsekakor pa smemo pričakovati, da bo še marsikaj storil za spoznavanje slovenske književnosti med Bolgari.

Jeseniške jeklarne nameravajo povečati

Jeklarne na Jesenicah, ki so najstarejše železarsko podjetje v Sloveniji, ki si je že za časa nekdanje Avstro-Ogrske, pa tudi v dobi med obema vojnama pridobilo velik sloves, bodo modernizirali in povečali. Iz obrata Kranjske industrijske družbe, ki je bilo zgrajeno na tradiciji nekdanjih »fuzin« na Gorenjskem, je zrastle veliko podjetje, ki se je posebno uveljavilo z izdelavo specialnih jekel. Modernizacija obratov je postala neizogibna, ker so strojne naprave stare okrog 60 let, bile že docela iztrošene in zastarele. Zmogljivost obstoječih visokih peči bodo podvojili, poleg tega bodo postavili še novo električno visoko peč. Tovarne bodo preurejene na proizvodnjo visokokvalitetnih vrst jekla v višini do pol milijona ton letno.

Kanadska poštitev Slovenca

Osrednja zveza kanadskih kreditnih zadrug je podelila dr. Rudolfu Čuješu, soustanovitelju slovenske posojilnice Janeza Ev. Kreka v Torontu častno priznanje ustanovitve člana »Credit Unions Club«. To priznanje dobe le osebe, ki so vodilno pomagale pri ustanovitvi kake zadruge ter more biti za vsako zadrugo podeljen ta naslov samo eni osebi. Torontski Slovenci so pa dr. Čuješu ob odhodu iz Toronta v Antigonish, kjer je sprejel profesorsko mesto na univerzi, priredili v cerkveni dvorani prisrčno slovo. V imenu Posojilnice se je poslovil predsednik Trček, v imenu slovenske fare pa je spregovoril župnik preč. B. Prebil.

Slovenski kipar v italijanski izdaji

Založba »Politica e cultura« v Udinah je izdala lepo mapo 10 risb slovenskega kiparja Stojana Batiča iz njegovega cikla »Rudarji«, ki se glasi v italijanskem prevodu »Minatori«. V uvodu k mapi pravi umetnostni kritik Domenico Cadorese, da »kiparstvo Stojana Batiča preseneča s svojo vitalnostjo in raste iz ljudi, ki so umetniku blizu«. Batič je letos uspešno razstavljal v Londonu in Parizu, nekaj njegovih plastik smo pa videli tudi na nedavni razstavi slovenske moderne umetnosti v Celovcu.

Kirurg dr. Lavrič umrl

V Ljubljani je umrl dr. Božidar Lavrič, profesor medicinske fakultete in podpredsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, šele v starosti 62 let. Medicino je študiral na univerzah v Zagrebu, Pragi in Parizu, kjer se je specializiral za kirurgijo. V tej stroki si je pridobil mednarodni sloves. Bil je prvi kirurg, ki je v Jugoslaviji opravil operacijo na odprtem srcu, s pomočjo aparature, ki jo je izdelal njegov institut. Univerza v Nancyju (Francija) mu je podelila častni doktorat.

Duhovni svetnik Anton Merkun — umrl

V Clevelandu (Združene države) je nenadoma umrl biseromašnik duhovni svetnik Anton Merkun. Dočakal je visoko starost 85 let. K večnemu počitku so ga položili dne 4. novembra. Pogrebni obredom je prisostvovalo 6 prelato in še 25 drugih duhovnikov ter mnogo vernega ljudstva.

Z Antonom Merkunom je legel v grob eden izmed najmarljivejših učencev začetnika socialnega gibanja med Slovenci, Janeza Evangelista Kreka. Že kot kaplan je poleg dušnega pastirstva začel posvečati svoje velike darove zadrugi misli. V celi vrsti far, kjer je služboval, je ustanavljal zadruge, gradil prosvetne in zadrugne domove. Bil je pa tudi ves prežet od dejavne ljubezni za pomoč potrebnim. Podpiral je revne slovenske srednješolce in visokošolce. S prav posebno skrbjo pa se je

posvečal zapuščenim in onemoglim. Ustanovil je več hiralnic. Prav tako pa se je zavzemal za obrtno vajence. Pok. svetnik Merkun je bil prvi slovenski duhovnik, ki je šel misijonarit med slovenske rojake v Argentini. Ko se je po nekaj letih vrnil, je v vrsti člankov opisal položaj naših izseljencev in pokrenil, da so naši rojaki, raztreseni po svetu, dobili svoje dušne pastirje. Poleg vsega pa je pokojnik ves čas neumorno pisal v katoliške liste o zadevah, za katere se je zavzemal, predvsem pa o cirilmetodijski ideji, ki bi naj pripomogla, da bi se vzhodni kristjani zopet vrnil v edinstvo z Rimom. Tega duhovnika, ki so ga nazivali »samaritana duhovnega in telesnega življenja«, bodo mnogi hvaležni Slovenci, posebno izseljenci, ohranili v hvaležnem spominu.

V Čilu — deželi naravnih lepot in grozot

(Koroškim bralcem popisuje popotne vtise g. Vinko Zaletel)

Prihodnje jutro sem zgodaj maševal pri avstrijskih patrih SVD. To so misijonarji Družbe Božje besede in izhajajo iz misijonske hiše Sv. Gabrijel pri Dunaju. Veseli so bili obiska iz Avstrije in zelo prijazni, že zvečer smo se marsikaj pomenili. Brat zakristan me je na vsak način hotel imeti za semeniškega rektorja ali vsaj profesorja. Zakaj? »Sie machen alles so exakt!« Je kar večkrat povedal, kako sem pri maši in v zakristiji vse »exakt«, točno, natančno naredil. No, sem res moral iti prav na drugi konec sveta, da me vsaj eden v tem oziru pohvali! Da pa gre tam v južnih krajih večkrat zelo po domače, sem pa mnogokrat videl.

Kar več patrov mi je streglo pri zajtrku, še »mavžno« za na pot so mi dali in me z avtom odpeljali na postajo.

Prikrat se sedaj peljem s žilskim vlakom, ko ne stavka. Izbral sem si najhitrejši vlak »Pullman«, ki vozi le vsaki drugi dan. Moram priznati, da smo kar hitro brez zamude v 6 urah prevozili 350 km in da so tu boljši vlaki kot v Argentini. Zamude so v Argentini in Braziliji običajne, pa so seveda tudi razdalje velike. V Braziliji sem slišal, kako je neki domačin prišel na postajo prav ko je vlak odšel. Tedaj se je razburil, zakaj je vlak prav danes tako točno odšel ko ima sicer prav vedno zamudo. Pa so mu odgovorili: »Ja, ampak ta vlak je bil od včeraj!«

Z vlaka opazujem velike poplave zaradi deževja. Ponekod nisem vedel, ali je zero ali poplava. Vreme je tako čudno, da bi ne verjel, da je kaj takega mogoče. Na vsakih deset minut se menjavata sonce in dež. Če pogledam skozi okno, je jasno nebo, če na drugi strani, je temno. Kakih tridesetkrat je med potjo deževalo in sonce prisijalo.

Vozimo se vedno bliže središču strašnega potresa. Ob progi vidim zemeljske plaze, udrte, ruševine, nove železniške postaje, mostove. Tukaj na jugu so kraji strahote: Valdivia, Osorno, Porto Vares, Porto Montt...

Izstopim v Porto Vares. Na kolodvoru slišim večinoma nemško, tukaj je namreč mnogo nemških staronaseljencev. Eden me vzame v svoj avto in me zapelje do zavođa »Germania«, kjer so nemški patri — šolski bratje. Vodijo veliko gimnazijo s konviktom kot je n. pr. pri nas na Plešivcu.

Komaj tam dobim nekega patra, po rodu Čilenca, pa je za silo znal nemško, me že povabi v Opel-kombi, da se peljeva v Porto Montt, 20 km daleč. O, to me veseli, da tako vsaj enkrat pridem do Tihoga oceana ali Pacifika. Čile je sicer obmorska dežela, toda obljubena je večinoma po sredi, na obeh straneh pa so gore. Tukaj je veliko pristanišč, so zveze po svetu, predvsem pa je Porto Montt izhodišče v južni Čile. Tukaj se konča železnica in cesta, naprej gre promet skoro samo z ladjami in letalom.

Komaj se vsede v avto, se vsuje toča. Ko preneha, se peljeva preko razpokane in precej popravljene ceste. Ponekod vidim ob strani velike cementne plošče, ko je potres cesto mečkal kot papir. In v Porto Montt, kakšno razdejanje je še sedaj! Zlasti v pristanišču, tam je voda uničila več kot potres, kajti najprej se je umaknila, nato udarila nazaj in razbila ladje, čolne in vse, kar je dosegla. Tam štrli konec ladje iz vode, tam železje, koli... V Valdiviji, kjer je bil potres najhujši, je prav to rešilo največ ljudi, ker se je morje najprej odmaknilo daleč stran. Prebivalci so slutili, kaj to pomeni in so se hitro odmaknili na bližnji grič. Ko pa je morje pridrvelo nazaj, je seveda pod velikansko maso vode kar pometlo s pristaniščem in hišami. Morje je n. pr. zagrabilo neko ladjo in jo kot igračko vrglo daleč nazaj in danes leži tam za neko tovarno.

Hvala Bogu, da se je prav sedaj vreme zjasnilo, da sem napravil več slik. Mesto leži na tako lepem kraju in je podnebje ob Pacifiku tako milo, da kljub zimi vse zeleni, cveti drevje, krasne kamelije in rože, ki jim imena ne vem, da sem kar zasanjal o tej pravljici deželi.

Pa me iz sanj zbudi — potresni sunki. Oho! Že drugi v Čilu! Ne, v tej lepoti ne bi hotel živeti, ker se menjava z grozoto kot sonce in dež. Tako sem tukaj v Čilu v enem dnevu doživel zimo in večno pomlad, zemljo, gore, jezera in morje, tridesetkrat dež, enkrat točo in še potres.

Ostalo popoldne, ko sva se s patrom vrnila v Porto Vares, sem porabil, da si ogledam posledice potresa. Pater mi razkazuje: zavod Germania stoji na gričku, kjer je skalnata podlaga, zato je vzdržal. Toda spodaj je popolnoma porušena samostanska cerkev, farna pa tako poškodovana, da sedaj ni tam božje službe. Tam se je zvrnila v globino hiša in ker je gorelo v ognjišču, je potem še zgorela. Tukaj se je zemlja vdrila, tam se je zvišala. Pristanišče ob jezeru je razbito in tudi tukaj štrle iz vode ostanki razbite ladjice. Pa kaj bi vse našteval. Pater pripoveduje, da je bil on ob potresu na izletu pri neki gorski koči pod ognjenikom Osorno. Ko je slišal strašno grmenje in trušč, je letel iz koč daleč stran in se tako rešil. Tedaj je že pridrvel plaz kamenja po pobočju in koč odnesel in je bilo 9 fantov, ki so ostali v koči, mrtvih. Župnik je Čilenec, star, častitljiv gospod in se je radi nemških faranov naučil nemško. Ker je bilo župnišče porušeno, stanuje sedaj pri patrih v samostanu. Tedaj ob potresu 15 dni ni zatisnil očesa, ne le, ker se je vedno treslo, ampak ker je skušal vsepovsod pomagati. Tedaj itak ni nihče spal v zavodu ali v hiši, vsi na prostem, če so ob vseh grozotah sploh mogli. V njegovi fari je bilo 41 mrtvih. Ljudje so mislili, da je že sodni dan. Potresni sunki so bili tako močni, da tedaj sploh niso mogli stati, ampak so se ulegli na tla.

Naslednje jutro sem maševal pri sestrah

brezmadežnega Srca Marijinega, ki imajo zavod za dekleta. Napravile so novo kapelo, ker je cerkev porušena. Sestra, ki mi je prinesla zajtrk, mi je pol ure samo od potresa pravila in se ji na obrazu vidi, koliko je pretrpela. Pa kakšna sreča v nesreči: z dekleti so imele sestre popoldansko pobožnost v cerkvi. Ko so končale, so šle na vrt, tedaj se je začelo tresti in deset minut nato se je cerkev zrušila. Če bi torej še deset minut dalje bile v cerkvi, bi bile vse mrtve. Marijinemu Srcu pripisuje to milost, da so se vse sestre in dekleta rešile.

Koliko je bilo smrtnih žrtev v Čilu, ne vemo, vlada ni hotela objaviti, da ne bi

še bolj prestrašila ljudi. Da pa ni bilo neprimerno več mrtvih, se je zahvalil prav temu naključju, da se je potres začel v nedeljo popoldne, ko je večina ljudi zunaj, ni šolskega poteka in so bile cerkve prazne.

V Čilu je neki kraj, kjer vedno miga, ni skoro dneva, da ne bi bilo potresnega sunka. G. župnik je rekel, kako je čudno to, da ljudje še vedno tam stanujejo in nočejo drugam. Nekaterim je potres že večkrat poškodoval hiše, pa jih popravijo — in čakajo zopet na potres, toda ostanejo doma.

Tudi koroškim bralcem rečem: ostanimo kar lepo doma na Koroškem, pa pri prošnjah procesijah lepo prosimo: »Šibe potresa — reši nas, o Gospod!« (Dalje)

Obisk na Južnem Tirolskem

(Nadaljevanje in konec)

Videl sem torej, da je pod tem imenom tako kot s Teranom, Čvičkom, Jeruzalemom v Sloveniji in v Franciji s šampanjcem. Različne firme si nadenejo ime vina, ki bolj vleče in dobe zanj višjo ceno. Najbolj važna je etiketa, da gre vino v promet, ker je le malo pivcev, ki se na vino spoznajo.

Vsa pokrajina od St. Mihaela do kalternskega jezera je bila polna turistov iz Zapadne Nemčije, ki so se zalagali z žlahtno kapljico in vsemogočimi dobrotami. V teh krajih sem slišal govoriti italijansko le v trgih in v gostilnah, vsi krajevni napisi in razglasi so pa dvojezični. Zanimivo je, da Nemci iz Zapadne Nemčije ne posnemajo Avstrijcev z bojkotom. V polnem vlaku, ki je peljal iz Lienz v Italijo čez mejo, sem bil pa jaz edini potnik, ki sem prišel iz Avstrije v Italijo.

Ogledal sem si tudi dolino od Bozna do Merana. Ta dolina, dolga 28 km, je bila nekdanje zelo zamočvirjena, sedaj pa je en sam prekrasen vrt najzlahtnejšega sadja. Dolina obkrožajo do 3000 m visoke gore, ki spomladi meseca maja, ko drevje cveti, povzročajo nizko temperaturo in nevarnost skoro vsako leto, da vse cvetje pomori. Da to preprečijo, so napeljali po vsej dolini iz obeh rek, ki se stekata pri Meranu, vodo v velike brizgalne, katere ob času ostrega, nevarnega mraza odpro v zgodnjih jutranjih urah. Večkrat je tak mraz, da ta voda na drevju in cvetju zmrzne, da visijo debele ledene sveče, ki se potem, ko sonce posije, počasi stope. Pravijo, da ravno s tem postopkom dosežejo, da cvetje sad obdrži in je radi tega vsako leto dober pridelek. V Lani, ki je največji kraj te doline, sem obiskal g. dekana Bitnerja, ki je po rodu Čeh in je ravno te dni praznoval 87-letnico rojstva. Kljub visoki starosti on še vedno vzorno opravlja duhovniško službo. Dolga leta je bil dekan v Črnomlju in deželni poslanec. Ima velike zasluge za Belo krajino, ki jo je zastopal v Ljubljani.

Iz Lane sem odšel v Meran, ki je svetovno znano letovišče, nekdanje avstrijske, sedaj pa tudi mednarodne finančne in proletarske aristokracije. Milo podnebje, prekrasno urejeni hoteli, penzioni, parki, za-

bavišča in vse športne naprave so vzorno in moderno urejene, da zadovoljujejo tudi najbolj razvajene obiskovalce. Vsa zunanost in ureditev kaže na veliko blagostanje prebivalcev tega mesta. Na levo, v bližini je videti grad Tirol, po katerem se imenuje vsa Tirolska. Dasi je vsa okolica nemška, pa imajo že Italijani mesto trdno v rokah. Vseposvodi pa so tudi tu napisi in javni razglasi v obeh jezikih.

Moj namen je bil, da si ogledam tudi kraje od Trienta do Asiaga, na katere me veže veliko lepih, pa tudi žalostnih spominov, ker je tam pokopano veliko mojih prijateljev, ki so padli v prvi svetovni vojni na tem bojišču. Žal tega nisem mogel izvesti v celoti, ker od 1. oktobra od te strani ni bilo več nobene zveze. Z avtobusom sem šel samo do Vigolo Vattaro nad Trientom, kjer smo imeli svoj čas nekaj dni oddiha. Sedaj je tu izpeljana krasna asfaltirana cesta. Kraj je oddaljen od Trienta 12 km. Nekdanje izrazito kmečka vas, kjer so takrat govorili večinoma še nemško, je zdaj zazidana z lepimi vilami in penzionimi. Postala je dobro obiskovano letovišče. Zvečer sem šel v tipično vaško gostilno, kjer sem želel izvedeti, kakšne spomine imajo na prvo svetovno vojno. Oddelek, pri katerem sem jaz služil je tu nekaj dni prenočeval. Stari očanci še lomijo za silo nemščino, mladina je vsa italijansko vzgojena. Že ob prihodu v ta kraj sem videl, da so vsi sončeno ležeči kraji brez zelenja, le kjer so škropilci je bilo drevje in trta še zelena. Ljudje so mi povedali, da tu že od 28. maja, to je skoro 5 mesecev ni bilo nič dežja. Žalostno je bilo videti, ko je lačna živina v senčnih predelih pulila iz tal popolnoma suho, že preperelo travo. Take suše nihče tu ne pomni. Ker ni bilo do Asiage nikake zveze, sem šel od tu naslednje jutro z avtobusom nazaj v Trient, od tu pa v 25 km dolgo dolino od Mezzolombardo do Cles, ki mi je bila znana še iz vojnih časov. Takrat precej zapuščen in revna dolina je sedaj en sam vzorno urejeni sadni vrt, kjer rastejo jabolka - kanadke. Sadjereja je prinesla tem ljudem veliko blagostanje, da so si uredili svoje domove v lepe vile, katere oddajajo v letnem času letoviščarjem. V tej dolini, celo v glavnem kraju te doline Cles, v naj-

(Konec na 5. strani)

FRAN ERJAVEC:

338

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Toda okorni cesar se še vedno ni mogel dokončno odločiti, ker njemu ni bilo nikoli dovolj predlogov in izjav in je ravno s tem tudi vedno tako zavlačeval rešitev celo najnujnejših vprašanj. Glede na to je hotel končno slišati še mnenje obeh najvišjih tedanjih osebnosti v državi, t. j. grofa Lažanskega in celo samega kneza Metternicha. Prvi se je izjavil Metternich in sicer dne 1. II. 1816. Tudi on je bil mnenja, naj se ohrani vse ozemlje bivše francoske Ilirije še nadalje združeno, čeprav v dveh gubernijah (Ljubljanskem in zadrskem); a ker se je treba na Dalmacijo še posebej ozirati, naj bi nosila ta tvorba ime »Kraljestvo Ilirija in Dalmacija«, kakor ima podobno ime tudi Lombardsko-Beneško kraljestvo. Dobra dva tedna pozneje (16. II.) je podal končno svojo izjavo še Lažanski. V njej se je v glavnem strinjal z že navedenimi mnenji Državnega sveta in ostalih osrednjih oblasti, navajal je pa vendarle par pomislekov. Prvič je dvomil, če se bodo Ogri sprijaznili z vključitvijo hrvaškega dela bivše Ilirije v novo kraljestvo, vendar je takoj tudi pripomnil, da se v tem pogledu uklanja pred Metternichovo globljo uvidevnostjo. Odločno se je pa izrekel proti priključitvi Primorske Ljubljanskemu guberniju, ker bi ta ne mogel biti primeren za upravljanje pomorskih zadev, zato naj še tržaški gubernij obdrži, ustanovi pa nov v Ljubljani, kateremu naj se podredita poleg Kranjske tudi vsa Koroška s celovško kresijo vred ter karlovško okrožje. Šele sedaj se je cesar odločil ter v posebnem pismu

z dne 2. III. 1816 javil Lažanskemu, da je sklenil ohraniti tržaški gubernij, ustanoviti pa novega še v Ljubljani, kateremu naj se podredi Kranjska, obe koroški kresiji ter karlovško okrožje. Obenem je Lažanskemu že tudi naročil, naj mu predloži predlog o imenovanju potrebnega oseba za ta gubernij. Toda zaradi oklevajočih cesarjevih zavlačevanj zadeva niti s tem še ni bila dokončno rešena. Naknadno je namreč spremenil svoj sklep glede karlovškega okrožja in podpisal dne 13. VI. 1816 odločbo, v kateri je bilo rečeno:

»Sklenil sem, da pustim vse za francoske ylade k Iliriji spadajoče deželne dele še naprej pod tem imenom in da pridelim k tej še celovško okrožje ter grofijo Goriško-Gradiščansko, tudi kolikor je bila poprej pod Italijo; zato naj Ilirija obstoji iz cele vojvodine Koroške in Kranjske, ki naj bodeta pod posebnim gubernijem, in pa iz Primorskega, iz k Iliriji spadajočega dela prejšnje provincialne Hrvatske ter grofije Goriške in Gradiščanske; ti deli naj bodo zopet pod posebnim gubernijem. Kolikor je to za izvršitev moje volje še potrebno, bo dvorna centralna organizacijska komisija dogovorno z dotičnimi centralnimi uradi potrebno obravnavala in mi predložila v potrditev, in se zlasti radi naslova, ki ga je nadeti Iliriji, takoj sporazumela z mojo dvorno in državno pisarno ter mi predložila rezultat.«

Razen tega je cesar v tej odločbi še naročal, naj mu organizacijska komisija predloži v odobritev vse potrebne izvršilne ukrepe. Organizacijska komisija je stopila potem v stike z državno pisarno in izrekla mnenje, da je treba objaviti cesarjevo odločbo v obliki posebnega patenta. Ker pa cesar ni izjavil ničesar ne glede imena te politične tvorbe niti ni omenjal Dalmacije, je tudi komisija v svojem osnutku oboje izpustila, toda dvorna pi-

sarna je vendarle smatrala, da bi bilo ime Ilirija najprimernejše. Dvorna in državna pisarna je dne 10. VII. odgovorila, da se strinja z mnenjem organizacijske komisije. Glede na to je ta že dne 13. VII. predložila cesarju osnutek razglasilnega patenta, ki ga je ta podpisal in ki je bil objavljen dne 3. VIII. 1816. Glasil se je:

»Mi Franc I. itd. ... Sklenili smo, da po pogodbi, sklenjeni z zveznimi državami, pustimo pod imenom Ilirija zopet pridobljene pokrajine: Kranjsko, beljaško okrožje, Goriško, Primorsko, bivše ogrsko Primorje kakor tudi Pokrajinski Hrvatski pripadajoči del skupaj pod nazivom Ilirija; k tem pokrajinam pa še priključimo distrikta Čedad in Gradiško, ki sta spadala pod prejšnje Italijansko kraljestvo, kakor tudi doslej k Notranji Avstriji spadajoče celovško okrožje ter povzdignemo to novo Ilirijo v kraljestvo. Vsled tega določamo:

1. Kraljestvo Ilirija naj se upravlja od dveh posebnih gubernijev. Enemu teh se prideli vovodstvi Koroško in Kranjsko, drugemu pa Primorsko, grofija Goriška in Gradiščanska, potem doslej Iliriji pripadajoči del Pokrajinske Hrvatske.

2. Glede grba novega kraljestva, potem glede mesta, kjer se ima vstaviti v naš avstrijski cesarski grb, kakor tudi kje se ima vstaviti novi kraljevi naslov med našimi ostalimi naslovi, bo sledila naša najvišja odločba.«

Patent, ki je bil izdan tudi v slovenskem jeziku, je bil potem po gornjekoroških občinah razglašen po krajevnem običaju dne 10. IX., a celovška »Klagenfurter Zeitung« ga je objavila dne 17. VIII. Dvorna pisarna je poslala patent tudi vsem poslanštvom v inozemstvu z naročilom, da ga prijavijo tujim vladam in obvesté o njem tudi tuje časopise.

(Dalje prihodnjič)

KULTURNI OBZORNIK:

Velik uspeh mariborske opere

Romantična „Rusalka“ ...

Za delopust minulega tedna smo imeli v gosteh operno gledališče iz Maribora, ki je podalo v soboto zvečer „Rusalko“ češkega skladatelja Antonína Dvoraka, v nedeljo pa slovensko noviteto „Deseti brat“ Mirka Poliča. Obakrat je bilo mestno gledališče razprodano in aplavz velik.

Dvorak spada, obenem s Smetano in Janačkom, med velikane češke nacionalne glasbe, ki si je v drugi polovici prejšnjega stoletja — ki ga po pravici imenujemo češki narodni in kulturni preporod — priborila ne le priznanje doma, ampak tudi veljavo v mednarodnem svetu. V tej trojici pa Dvorak predvsem slovi po svojih simfoničnih, koncertnih in komornih skladbah, manj pa je znan kot operni komunist, čeprav je v njegovem življenjskem opusu kar deset oper. Vzrok, da se Dvorakove opere niso uveljavile, pa ne leži v njihovi glasbi, ampak odrski šibkosti, predvsem v libretu. Le „Rusalka“ si je pridobila trajno mesto v repertoarjih opernih hiš, pa še to kot „specialiteta“, ki se daje od časa do časa, zato ker stavi na pevce velike zahteve, ki jim ni vsakdo kos, in v prvi vrsti zahteva dobro vigran orkester in tenkočutnega, rutiniranega dirigenta, ki more temu skritemu biseru dati šele pravi sijaj. To je pokazala sobotna predstava Mariborčanov, ki je bila pravcati užitek. Dirigent Jakov Cipci je s svojim velikim znanjem in izkušnjo znal vdihniti življenje v Dvorakovo pristno simfonično pisano orkestralno partituro, tako da je na valovih čarobnih melodij nosila celotno predstavo, nas zadržala v prelestno-žalostno pravljico o vodni vili Rusalki in njeni nesrečni ljubezni do človeka. Orkester je bil enovito, polnozveneče glasbeno telo, kot jih imamo redkokdaj priložnost slišati. Prvo prijetno presenečenje je bila Ondina Otta, kultivirana pevka z visokimi kvaliteta, je kar s prvo arijo „Meseček, meseček moj“ osvojila občinstvo in kljub igralskim težavam vloge posebno v zadnjem dejanju, do konca ostala glasovno polna, jasna a tudi mehka in prepričljiva. Kot povodni mož pa je Miro Gregorin kljub igralskim nevednostim vloge (videti ga je samo v oprsju) bil glavni junak večera. Saj ni čuda, kajti njegov mračni, globoki in polni bas je zmagovito donel. Princ je v ustvaritvi tenorja Boška Lukeža ustrezal. Posebno je ugajal v lirčnih akcentih, ki so njegova značilnost. Ada Sardo je bila glasovno prodorna, a vendarle čista princesa. Zelo težko in nevhvaležno vlogo Ježi-babe pa je Dragica Sadnik dobro obvladala. Tri vile Nada Zrimšek, Fanika Markič in Ada Thuma brez obotavljanja označujemo kot komorni vložek, ki ga je bilo veselje poslušati, prav tako pa tudi srčkanega kuharčka Mileve Pertot-Škamelcove in igralsko izvrstnega gozdarja Petra Kloca. Baletne nastope označuje decentna koreografija v dobrem klasičnem stilu, baletni zbor, posebno pa solistični par (Filomena Recher in Aleš Pušnik) sta nam po dolgem času pokazala tehnično šolan balet, čeprav v ozkem okviru, kot ga pač narekuje operni vložek.

V celoti je pa treba še reči, da je predstava tvorila zaključeno celoto ter da je gladko in živahno tekla od začetka do konca. Označuje jo ne le kvaliteta prvih vlog, temveč tudi dobra zasedba takozvanih „manjših vlog“ in skrbna zborovska podlaga. In vprav v tem leži skrivnost uspeha mariborske „Rusalka“.

... In moderni „Deseti brat“

Naslednji dan, v nedeljo popoldne, so Mariborčani nastopili z novo slovensko opero „Deseti brat“, ki ga je na libreto po znani Jurčičevi zgodbi uglasbil Mirko Polič, pred nekaj leti umrli ravatelj in dirigent opernega gledališča v Ljubljani.

Jurčičeva zgodba je bila znatno spremenjena, vendar ne bi mogli reči, da je bila kaj izboljšana. Nasprotno, spremembe glavnih odlik izvirnika niso mogle prekriti. Dramatično napeta zgodba, polna zapletljajev, ki se razpletejo v odrsko učinkovitem koncu, je res hvaležna snov za opero. Polič je na to romantično zgodbo ustvaril originalno, deloma na folkloro oprto, a v glavnem moderno kompozicijo, ki se enakovredno uvršča v sodobno glasbeno ustvarjanje v svetu. Polič pri tej kompoziciji ni mogel zakriti svoje osebnostne note, namreč zahtevnega dirigenta, kajti „Deseti brat“ stavi s tehnične plati neznanske zahteve na pevce, pa tudi na orkester. Zopet je zablestel basist Miro Gregorin, ki je kljub veliki obremenitvi (dve glavni vlogi v manj kot 24 urah, takoj po napornem potovanju iz

Pri nas na Koroškem

SELE

(Kraljevo znamenje, križ, stoji...)

Če je prihajal tujec po cesti v vas in zagledal dolgo novo stavbo, na prvi pogled niti ni opazil, da je zgornji del cerkev. Zdalj mu bo takoj jasno, ker se z njenega vrha dviga mogočen križ.

Križ meri v dolžini 6 metrov, je lesen, a povsem obložen z bakreno pločevino in tehta 200 kg.

V nedeljo, 26. nov., po drugi božji službi je bil križ blagoslovljen. Kako dvigniti ta težki križ v višino in ga tam pritrditi na vrhu strehe, je bila težka naloga. Mizarski mojster Peter Hribernik iz Žihpolj jo je s pomočnikom Pušelčevim in Kacmunovim Hanzejem sijajno rešil. Marsikatero srce gledalcev je trepetalo v bojznosti, da bi moglo na visokem in šibkem odru katerega mu spodrsniti ali bi zgubil ravnotežje, kar bi imelo za posledico smrten padec. A veter je odnesel le kapo in klobuk z glav, delavci pa so smotno in previdno križ uravnali v pravo lego in ga pritrdili z močnimi vijaki. Vse je poteklo brez vsake nezgode. Saj smo pa tudi po blagoslovitvi priporočili v skupni molitvi vse delo sv. Jožefu in angelom varuhom.

Novi cerkev se nekako spenja k stari in tako tvorita obe eno celoto. Ako ne verjamete, pridite gledat!

PODJUNA

(Tragična smrt dvainpolletnega dečka)

Pri Kranjcu v Podjuni vlada velika žalost. Dvainpolletni sinček je padel v krop in se tako močno oparil, da mu tudi vsa prizadevanja zdravnikov v celovski bolnici,

kamor so ga takoj po nesreči odpeljali, niso mogla rešiti življenja. Nesreča se je zgodila, ko je Kranjčeva gospodinja za hip zapustila kuhinjo, v kateri se je nahajal Jožej s svojim petletnim bratom. Mrtvega Jožeka so pripeljali domov in ga v nedeljo, dne 26. nov. t. l. položili na globaškem pokopališču v domačo zemljo k večnemu počitku. Žaljujoči družini naše iskreno sožalje!

LOGA VES
(† Marija Rainer)

Spet je smrt posegla bridko v našo faro. Poklicala je pred večnega Sodnika daleč naokrog znano gospo Marijo Rainer, pd. Sušnico. Dasi je že delj časa bolela in bila priklenjena na dom, je vendar še vedno pridna skrbela za domačo hišo, ki jo je tako ljubila. Dobesedno sredi dela so ji omahnile roke in legla je k zadnjemu počitku. Bilo je to v soboto, 25. novembra.

Pogreb blage pokojnice je pokazal, kako je bila priljubljena. V torek, 28. novembra, so jo spremili verniki iz fare in od drugod v faro cerkev, kjer je najprej preč. g. Petrič, potem pa še domači dušni pastir za njo daroval sv. mašo. V nagrobnem govoru je domači g. župnik orisal njeno življenje in njeno trpljenje. Kot mlada žena in mati je že okusila bridkost smrti, ko ji je umrl edini sin.

Dolgi 51 let je v zvesti ljubezni stala ob strani svojemu možu in z njim delila vesele in bridke ure. Pa je bilo bridkih več kot veselih.

Najhuje ji je bilo, ko je morala v nacističnem času s toliko drugimi zapustiti

Vabilo na marijansko akademijo v Št. Rupertu

Na praznik Brezmadežne, v petek, dne 8. decembra 1961, bo ob 2. uri popoldne v dvorani Gospodinjske šole v Št. Rupertu pri Velikovcu

MARIJANSKA AKADEMIJA

z naslednjim sporedom:

1. Pozdrav Brezmadežni.
2. Pevski nastop dekliškega zbora.
3. Govor.
4. »Najlepše plačilo«, igra v 5 dejanjih (spisal Janko Mlakar).

Vsi od blizu in daleč prisrčno vabljeni!

Gojenke gospodinjske šole v Št. Rupertu.

Maribora) do konca ohranil glasovno polnost. Izkazal se je kot polnovreden dramatični pevec in je skorajda z lahkoto nosil težo predstave. Odkritje je pa bil naravnost imeniten Krjavelj Berta Rudolfa, ki je ne le pevsko ampak tudi igralsko tako mojstrsko „presekal hudiča na dvoje“, da se bo na Koroškem še dolgo govorilo o tem junastvu. Nada Zrimškova je podala prikupno, fino Manico. Kljub zmanjki krhkosti se je izkazala kot pevka s stano-vitnim, sočnim glasom, ki dobro obeta.

Lovra Kvasa je zopet pel Boško Lukež, ki se mu je ta pretežno lirčna vloga zelo dobro podajala, čeprav ga je novi libreto naredil mestoma za glasnika „prekucskih idej“. Pa tudi ta del je Lukež od-pel s taktnostjo, kar mu je vsekakor v dobro šteti. Graščaka Marjana je novi libreto spremenil v za-grizenega predstavnika odpovedujočega „ostarelega reda“, ki mu je itak usojeno odigrati, in Karlo Kamušič je igralsko in pevsko povsem odgovarjal. Tudi „stranske vloge“ so bile dobro zasedene (Bolček Mileve Pertotove in Benjamin A. Kovača itd.). Izvrstno so bili naštudirani zbori, ki spadajo med najboljše, kar ta opera mudi. Težko orkestralno partituro je z gotovostjo in čutom izoblikoval

dirigent Jakov Cipci tako, da je kljub pomanjkanju „pevnih“ motivov in arij v tradicionalnem smislu, prišla do polne veljave. „Deseti brat“ je doživel pri občinstvu, povečini iz koroškega kmečkega prebivalstva, popoln uspeh, ali še točneje, dvojen uspeh. Po eni strani je prikazal živahno moderno glasbeno ustvarjalnost v Sloveniji, po drugi strani pa izpričal, da ljudstvo tudi moderno glasbo v polni meri sprejema, kadar je kvalitetna.

Vprav zato je bilo gostovanje mariborske opere ne le koristno ampak tudi potrebno, kajti po eni strani nas je seznanilo z Dvorakovo „Rusalko“, ki je sicer ne bi doživeli, po drugi strani pa je prikazalo bujno izvirno kulturno življenje v deželi onstran meje, na katero nas veže toliko zgodovinskih, kulturnih in človeških skupnih potoz.

Pred nedeljsko predstavo so podali zbori Slovenske prosvetne zveze niz koroških ljudskih in umet-nih pesmi. Temeljito izvežbani zbori so pod vodstvom Vladimira Prušnika in Valentina Hartmana lepi, a mestoma tudi težki program odpeli ubrano, disciplinirano in z občutkom. a. l.

Naše prireditve

GLOBASNICA

Katoliko prosvetno društvo v Globasnici priredi na predvečer godu sv. Miklavža, v torek, dne 5. decembra, ob pol 8. uri

MIKLAVŽEV VEČER.

Na sporedu je igra v treh dejanjih, ki jo je spisala Matilda Košutnik:

»POT SV. NIKOLAJA«.

Vsi prisrčno vabljeni!

ŠMIDEL nad PLIBERKOM

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu vprižori v nedeljo, 3. decembra 1961, ob pol 3. uri popoldne in ob 7. uri zvečer pri Šerčerju opereto:

»MIKLAVŽ PRIHAJA«.

Po igri obdarovanje. — Vsi vabljeni!

ŽITARA VES — GORIČE

Farna mladina v Žitari vesi priredi v nedeljo, dne 3. decembra 1961 ob 2. uri popoldne v Goričah igro

»UBOGI SAMCI«.

Prisrčno vabljeni!

ŠT. JAKOB V ROŽU

Farna mladina v Št. Jakobu v Rožu priredi v nedeljo, dne 3. dec. 1961 ob pol 3. uri popoldne in ob 7. uri zvečer v farni dvorani miklavževanje z opereto

»MIKLAVŽ PRIHAJA«.

Prisrčno vabljeni.

dom in domovino. Kako težko ji je bilo, ko je v tujini zbolel mož in so bili mnogi prepričani, da se ne bo več vrnil v domovino. Pa Bog je hotel drugače. Sušnikova družina se je po vojski spet vrnila domov. S tem pa se ni bilo konec trpljenja. Kar kmalu se je oglasila bolezen in so prišle še druge nadloge.

Vse pa je pokojna nosila vdano. Zaupala je v Boga in njegovo previdnost. V trdni veri je črpala moči za križe življenja. Zdalj je dotpela. Gotovo ji ni žal za noben križ, ki ga je na tem svetu voljno nosila.

Od pokojne se je ob grobu poslovil v imenu Zveze izseljencev predsednik g. Lovro Kramer. Pevci pa so ji pri domu, med mašo in ob odprtem grobu zapeli.

Ohranimo dobri, verni ženi hvaležen spomin in spominjajmo se je v molitvi!

GLOBASNICA

(Je prišel čas ženitve)

Zadnjo nedeljo v minulem cerkvenem letu so naš gospod župnik imeli opravilo za opravičilo, od jutra do mraka. Najprej dve sv. maši s pridigo v Globasnici in v Štebnu, nato pogreb Kranjčevega Jožeka, potem pa še tri poroke s sv. mašo. Kot prva je Podevova Frida v Globasnici obljubila večno zvestobo svojemu izvoljencu Anzeju Kandurju, po poklicu mesarju, nato pa sta stopili pred poročni oltar dve sestri: Liza in Ivanka Kovač; Liza z Vrancem Linčejem, pd. Rigelnikovim v Slovenjah, Ivanka pa z Mihom Fistrom, pd. Rovjakovim tudi v Slovenjah. Miha, ki je po poklicu kovač in radi otroške ohromelosti že dalj časa popoln invalid, so pripeljali pred oltar z vozičkom, čeprav še mlad, bo blage ljubezni žene Ivanke najbolj potreben. Vsem mladim družinam pa kličemo: Na mnoga leta in bilo srečno!

Trgovska hiša kvalitetnega blaga

LODRON

Zavese, preproge, tekači, prešite odeje, žimnice, posteljno perilo, ležalni stoli, talne obloge, posteljno perje.

Villach - Beljak, Lederergasse 12

Med božičnimi darovi naj bo na mizi tudi

VINO
SEKT
ŽGANJE
LIKERJI

tvrške

Breznik & Co.

VINSKA

VELETRGOVINA

KLAGENFURT — CELOVEC, Viktringer Straße 5, telefon 22-51

Knjiga — moj prijatelj

Vedno več narodov vstopa v krog kulture sveta. Merilo, da moremo kak narod smatrati kulturnega, je v tem, ali je v njem nepismenost že premagana. V Evropi je skoraj ne poznamo več nepismenosti, razen nekaj v južnih predelih Balkana, Italije in Pirenejskega polotoka. In v deželah Azije in Afrike preganjajo s pravo gorečnostjo ta najvidnejši znak kulturne zaostalosti. Pri tem imajo velik delež zasluge krščanski misijonarji s svojimi kulturnimi šolami.

Pisana in tiskana beseda je tako kulturnemu človeku stalen spremljevalec v vsakdanjem življenju. Sodobnega evropskega življenja si vobče predstavljati ne moremo brez zapisnega zvezka, brez dnevnega časopisa in ilustracij ali brez knjige. K pisanosti človeškega udejstvovanja spada tiskarska delavnica in prodajalnica s knjigami prav tako kot mehanična delavnica in veletrgovina z manufakturnim blagom. Celo trgovine, kjer »se vse dobi«, imajo že posebne oddelke, kjer prodajajo knjige in revije vseh vrst.

Slovenski človek že dolgo poseduje umetnost branja in pisanja. Moremo trditi, da je že pred sto leti bila večina naroda toliko izobražena, da je mogla prebirati knjige Mohorjeve družbe, ki je že takrat v desettisočih izvodih pošiljala svoje redne izdaje med to ljudstvo. Število teh in drugih knjig je naglo rastlo tako, da smo veljali že pred petdesetimi leti za kulturni narod prve vrste. Po prvi svetovni vojni nam je bilo priznано, da je prišlo na enega čitatelja največ tiskane besede.

Tudi danes še imamo svojo tiskarno, ki nam v domači besedi tiska knjige in časopise. To delo vrši iz velike ljubezni do slovenske besede in do slovenskih ljudi na Koroškem; zato se tudi ne boji žrtv. Saj se zaveda, da bo ljudstvo ostalo verno, pošteno in zvedno le tako dolgo, dokler bo v njih hiše prihajala dobra knjiga in dober časopis. To je vodilo velikega škofa Slomskega, da je pred sto desetimi leti osnoval v Celovcu družbo za tiskanje dobrih knjig in vodi tudi danes nje, ki nadaljujejo njegovo delo.

Nastopil je zimski čas, ko je najprijetnejše ob zapečku — kjer ga še imajo — ali v toplo zakurjeni sobi. Tudi so dolgi večeri. Nikakor ne dovolimo, da bi nam ves ta čas »ukradle« radio. Pridržimo si pravico, da nas ne bo motil pri prebiranju Mohorjevih knjig in drugih, katere si izposodimo pri znancih ali v knjižnici. Treba je samo začeti in si odmeriti čas za to koristno opravilo. Zlasti mlajši rod je postal kar nekako nezaupen do knjige, zato naj pri tem pomagajo tudi starejši in posebej še prosvetna organizacija!

Kaj je povedal oče Cardijn

(Nadaljevanje in konec)

Katoliški delavci v širnem svetu

Do danes imamo v vseh slabo razvitih deželah organizacijo mladih katoliških delavcev, vendar šele začenjajočo organizacijo. Pošiljamo mednje delavske misijonarje, mlade KAJ-iste, ki tam delujejo 3 do 4 leta brezplačno, se žrtvujejo in dajo priložnost črnemu, rumenemu in rjavemu mlademu delavcu v Afriki, v Aziji, v Severni Ameriki, da se razvije, oblikuje in se združi s svojimi brati in sestrami. Pojdite v Pakistan, pojdite na Ceylon, pojdite na Filipine, pojdite v Južno Ameriko, pojdite danes v razne dežele v Afriki, tam je več kot sto mladih delavcev in delavk iz Evrope in Severne Amerike, ki se vsega postavljajo v službo razvoja mladih delavcev. Ne delajo samo za človeško ljubezen do bližnjega, ne, oni vedo, da nimajo samo človečanske naloge, da nimajo samo svetovne naloge, oni vedo, da imajo božje poslanstvo. Vedo, da so od Boga poklicani in da se v tem kaže ta slava in ljubezen Kristusova. To žrtve zahteva Kristus za oblikovanje vsega človeštva in vseh mladih delavcev in mladih delavk, za pomoč vsem rešitev vseh. To je cilj svetovnega žoizma in pri tem morajo vsi mladi delavci sodelovati in ne le aktivisti.

KAJ ni organizacija, KAJ, to so mladi delavci v svojem vsakdanjem življenju, kjer delajo, kjer stanujejo, ko se srečajo z drugimi delavci, kjer se za svoje življenjske naloge pripravljajo, pripravljajo na svojo bodočnost. Vse to obsega božje poslanstvo, ki ga danes vršijo v KAJ, jutri v delavskih organizacijah za odrasle. Pa ne le v posameznih krajih, ampak za de-

Svetovni kongres Kat. del. mladine

Delavska mladina sveta bo jutri odločala o bodočnosti in v njenih rokah je usoda narodov. Zato nas nič ne preseneča, če svetovna gibanja v današnji družbi zbirajo okrog sebe mladino in prirejajo z njimi svetovne mladinske kongrese. Ob takih prilikah skušajo mladino še bolj navezati na svoje programe ter polagoma preložiti na njo soodločanje in sousmerjanje dela na osnovi strankinega politično-kulturnega gledanja.

V polpretekli dobi so se shajale na mednarodne konference množice mladine liberalnega prepričanja. Tudi o stikih nacistično-fašistične mladine je bilo slišati in čitati. Da se sestaja pogosto mladina socialistične internacionale, je že prava tradicija, ki pa postaja vedno bolj le tradicija. Ti svetovno-nazorni pokreti namreč vedno bolj zgubljajo na svoji notranji moči (kakor liberalizem, tako tudi zapadni socializem prehajata v zadnjo stopnjo razvoja oz. zamiranja).

Z največjimi propagandnimi manifestacijami se vršijo zlasti v povojnih letih mednarodni kongresi komunistične mladine. Večkrat nastopa tukaj mladina povsem odkrito, brez krinke in izpoveduje načela skrajnega marksizma (kot so bili kongresi v Moskvi in Varšavi in drugod za železno zaveso); pogosto pa se skriva ta komunistična mladina pod krinko »poslanca miru« in si nadene naslov: Mladinski mirovni kongres (n. pr. na Dunaju itd.). Na teh mednarodnih mladinskih srečanjih, ki so navadno velikanske manifestacije komunistične ideje in borbenosti, se ustvarja program za komunistično mladino sveta in utrjuje tesna vez med mladino vseh kontinentov.

Današnja delavska mladina ne sledi več s toliko zaverovanostjo za komunističnimi voditelji. Vedno več je takih, ki so usmerili svoj korak za Kristusom in hočejo postati Kristusova delavska mladina. Za cilj so si postavili nalogo, da vse delavce pripeljejo h Kristusu — Delavcu, ker le v njem in njegovem evangeliju pravice in ljubezni je mogoče doseči človeka in kristjana vredno življenje.

S to idejo je šel pred 35 leti med delavsko mladino Belgije duhovnik Cardijn. Do danes se je zbralo okrog njega nad tri milijone mladih delavcev. Po vsem svetu delujejo danes že močne organizacije kato-

lavsko mladino sveta. O teh rečeh moramo mnogo razmišljati.

Cerkvi se nudi danes velike možnosti in zaradi tega bo kmalu vesoljni cerkveni zbor in zato socialna papeška okrožnica. Papež pravi: »Ni dovolj poznati socialni nauk Cerkve, treba je socialni nauk Cerkve živeti.« In to je metoda, metoda KAJ. Mlade delavce je treba učiti vprašanja svojega življenja prav gledati, presojati in nato za njih rešitev delati. Delati osebno, delati skupaj z drugimi v veliki organizaciji z mistiko. Treba je reči mladim delavcem, da to brez Boga ne gre. To ni človeška naloga; če pa je to božje poslanstvo, potem to pomeni, da moramo v sebi nositi Boga. Ne bomo mogli dati tega, česar nimamo. Zato molimo, zato sv. maša in zato obhajilo in zato spoved, zato zakramenti. Mladi delavci danes poznajo odnose med verskim in posvetnim življenjem in vedo, da brez Boga ni mogoče ničesar storiti za rešitev človeštva in na to moramo vedno znova misliti.

Ob tem slavlju petnajstletnice našega gibanja v Avstriji ponavljam: mi smo šele na začetku. Moji dragi KAJ-isti in KAJ-istinje in vsi tu navzoči! Ostanimo zvesti nauku in ljubezni Kristusa in ostanimo zvesti nauku in ljubezni Cerkve!

Če bomo to, potem gremo naprej in ostajamo mladi. Potem ljubimo in iščemo, kako bi se vedno bolj in bolj darovali za rešitev drugih, potem ni nobene zapreke več na poti k ustvaritvi božjega kraljestva kakor v nebesih tako tukaj na zemlji in zato, mladi delavci in delavke, KAJ-isti in KAJ-istinje, naprej za rešitev delavske mladine sveta in za slavo božjo!

Dolžnosti mladine na cesti

Opazoval sem te некоč z okna, ko si se vračal domov. Zadel si se ob neko žensko. Pazi bolje, zakaj tudi na cesti ima človek dolžnosti!

Vsakokrat, kadar srečaš slabotnega starca, siromaka, žensko z otrokom v naročju, nosača s tovorom, se jim vljudno odmakni. Spoštovati moramo starost, revščino, materinsko ljubezen, pohabljenost in delo.

Če je kdo v nevarnosti, da ga povozijo, potegni ga proč, če je otrok; opozori ga, če je odrasel!

Če srečaš otroka, ki je sam in joče, vprašaj ga, kaj mu je! Če je starcu padla iz rok palica, mu jo poberi!

Kjer se dva pretepetata, se umakni in ne prisostvuj predstavi surove sile! To žali srce in ga zakrknje.

Nehaj se razgovarjati s prijateljem in ne sme se, če hodi mimo človeška nesreča.

Pogasi vsak goreči ali tleči predmet, ki ga najdeš na poti, da bi kdo ne trpel škodet!

Vljudno odgovarjaj tujcu, ki te vpraša za pot! Ne sme se po nepotrebnem, kadar gleda komu v obraz! Brez potrebe ne tekaj prehitro, ne kriči! Pazi na cesti!

Izobraženost naroda sodijo predvsem po vedenju, ki ga kaže na cesti. Kjer najdeš na cesti surovost, jo boš našel tudi v hišah.

Obisk na Južnem Tirolskem

(Nadaljevanje s 3. strani)

boljših restavracijah le malokdo zna še nemško. Pred 45 leti, je pa še tudi večina ljudi tu govorila nemško. Od tu sem se z vlakom vrnil v Mezzocorona, ki pa že nima dvojezičnih napisov, ne na železnici ne na cestah. Od tega kraja navzgor proti Brennerju Italijani priznavajo nemško manjšino, ker so od tu naprej vsi železniški in drugi napisi dvojezični.

Ves čas, kar sem bil v Boznu sem čital nemški časopis »Dolomiten«, ki piše zelo mirno in stvarno. Ravno tiste dni sem čital proglas, pod imenom »Aufbau«, na katerem je podpisano čez 70 zastopnikov nemških občin, drugih ustanov in odličnejših predstavnikov nemške narodnosti. Ta proglas obsoja atentate in predlaga mirno sožitje med obema narodoma, ki biva na tej zemlji. Na ta način sta oba naroda sedaj spoznala, da lahko vse sporne zadeve med njima uredita na miren način. Italijani pa pravijo, da so pripravljeno izpolniti pariško pogodbo do zadnje pike. To pa seveda po svoje tolmačijo. Južni Tirolci pa menijo, da je to premalo. Avstrijsko časopisje pogosto objavlja tabele uradnega ljudskega štetja v tekočem stoletju, ki kažejo stalno nazadovanje nem-

ške manjšine na Južnem Tirolskem. Z velikimi črkami našteva časopisje vseh strank razne krivice in nasilja, ter nezakonitosti, ki jih vršijo Italijani njihovi manjšini, ter pozivljajo ves kulturni svet, zakaj se to dopušča celo v času, ko dobivajo svobodo in narodne pravice nekulturni narodi Afrike in Azije.

Do tu je vse v redu in vsak pošten, resnicoljuben človek je istega mnenja, da ima nemška govoreča manjšina na Južnem Tirolskem prav tako pa tudi vsaka druga manjšina polno pravico do obstoja in zaščite.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota, 2. 12.: Zu heiss zum anfassen (V). — Konkurenčna borba med dvema posestnikoma nočnih lokalov z brutalnimi scenami. Film odsvetujemo. — Nedelja, 3. 12.: Die Abenteuer des Grafen Bobby (IVa). — Nesmiselna veseloigr, moralni zadržki. — Sreda, 6. 12.: Piraten in Frack (IV). — Vohunske pustolovščine na Kanarskih otokih. — Petek, 8. 12.: Der Kaplan von San Lorenzo (IV+). — Resna drama o problemu spovedne molčečnosti.

St. Jakob v Rožu. — Sobota, 2. 12.: Flammen über Maracibo (III). — Razstrelitev oljnatega stolpa v okviru ljubezenske zgodbe. — Nedelja, 3. 12.: Das Mädchen von Moorhof (IV). — Zapeljana dekla Helga si po težkih preizkušnjah pridobi ljubezen moža, ki se ji je zdel nedosegljiv. — Sreda, 6. 12.: Einer muss dran glauben (IV). — Film z divjega zapada.

Knittak Šivalne in pletilne stroje pri **Grundner** KLAGENFURT, WIENER GASSE 10 BLIZU MESTNE CERKVE

MODERNA MODNA OČALA pri **K. Sekerka** AUGENOPTIKER Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße (Prosenhof)

V globoki žalosti sporočamo prijateljem, znancem in bivšim izseljencem, da je Vsemogočni dne 25. novembra 1961 ob 15.30 po daljšem trpljenju nenadoma odpoklical sprevideno s tolažili sv. vere v 78. letu starosti gospo

Marijo Rainer, roj. Černic
p. d. Sušnico v Logi vesi

Blago rajno smo spremili v torek, dne 28. novembra, ob 9. uri iz hiše žalosti na Debru na pokopališče v Logo ves.

Nepozabno ženo, adopt. mater, sestro in teto priporočamo v molitev in trajen spomin.

V neizmerni žalosti:

Suzana Koschier-Rainer, adopt. hči Matevž Rainer, mož

v imenu vseh sorodnikov.

Šoferski kotiček:

KAKO SHRANIMO MOTOCIKEL ČEZ ZIMO

Sezona motornih koles je pri kraju. Shranili smo jih za nekaj mesecev. Toda ali smo ob tem kaj pomislili na njihovo zaščito pred korozijo in rjavenjem? Pravilna zaščita sestavnih delov motornega kolesa pred daljšim vskladičenjem ni nič manj važna, kot je redno mazanje med obratovanjem motornega kolesa. Preden motorno kolo dokončno shranimo, moramo storiti vse, da ga ohranimo pred propadanjem v vlažnih zimskih mesecih.

Najprej temeljito očistimo motorno kolo vse nesnage. Kovinske dele, katerih se drži še stara plast prahu, prepojenega z oljem, najuspešneje očistimo tako, da jih najprej očistimo grobo s težkim bencinom ali pliniskim oljem in zatem obrizgamo z vodo. Z lakiranih površin odstranimo prah z vodnim curkom. Šele nato jih smemo očistiti z gobo, ki pa jo je treba vsakokrat temeljito ožeti, da bi v njej ne bilo delcev prahu ali peska, ker bi se sicer kvarila lakirana površina. Po končanem pranju kromirane dele dobro osušimo s krpo.

Slednjič očistimo še zračni filter. Zračne filtre očistimo tako, da s polstarih odstranimo ves prah, filtre z ostružki pa izperemo z bencinom, izpihamo s stisnjenim zrakom in tako očiščene napojimo z oljem, razredčenim z bencinom.

Takoj po čiščenju motornega kolesa namažemo vsa zunanja mazna mesta, še posebno skrbno pa tista, do katerih je med pranjem utegnila priti voda.

Notranjo zaščito motorja proti koroziji začnemo z menjalnikom. Iz menjalnika izpustimo olje za konzerviranje do srednje značke. Po tej izmenjavi pustimo gonilo nekaj časa obratovati.

Pri zaščiti pogonskega motorja ločimo zaščito dvotaktnega in štiritačnega motorja.

Zaradi mazanja dvotaktnih motorjev z mešanico bencina in olja zaščitimo notranjost dvotaktnih motorjev proti koroziji na ta način, da vbrizgamo olje za konzerviranje skozi ustje vplinjača. Pred vplinjačem odstranimo zračni filter. Z vbrizgavanjem ali počasnim vlivanjem olja za konzerviranje s kakšnim primernim lijakom v ustje vplinjača dosežemo, da ga motor pri razmeroma velikem številu vrtljajev vse sava skozi ročni okrov v valj in s tem namaže vse notranje dele. Pri dovolj velikem številu vrtljajev do zaoljenja svečice skoraj ne more priti. Vseena količina naj bo, odvisno od prostornine valja, od 20 do 50 kubičnih centimetrov.

ŠTIRITAKTNI MOTOR

Za štiritačne motorje je postopek drugačen. Po izvršeni izmenjavi olja v menjalniku izpustimo olje iz karterja segretega motorja. Preden zaščitimo motor, je priporočljivo izprati njegovo notranjost preostalimi usedlin in izgorkov, katerih ni uspelo odstraniti motornemu olju. V ta namen nalijemo izpiralno olje v karter, in sicer do spodnje značke na merilni palici ter pustimo motor obratovati 10 do 15 minut v praznem teku. Pri vsem tem ne smemo pozabiti na čiščenje filtra za olje (pred in po obratovanju) z izpiralnim oljem.

Ko smo iz karterja izpustili izpiralno olje, ga napolnimo z oljem za konzerviranje. Razdelitev olja po notranjosti dosežemo s praznim tekom motorja, ki naj traja

VOZI V MEGLI Z ZASENČENIMI ŽAROMETI!

nekoliko minut. Olja za konzerviranje pri ponovni uporabi motornega kolesa ni treba izpuščati, temveč s to polniti olja lahko prevozimo kakih 500 km.

Motor je priporočljivo ustaviti tako, da zapremo dovod goriva in pustimo, da se prekat s plavajem v vplinjaču popolnoma izprazni. Priključek na prekat s plavajem odstranimo, očistimo filter za bencin in prekat s plavajem, oboje pa na tanko premažemo z oljem za konzerviranje.

Dodatno vbrizgamo v valje skozi odprtine za svečice še 10 do 20 cm³ olja za konzerviranje, da se premažejo gornji deli valjev in batov. Nato brez vžiga nekolikokrat zavrtimo motorno gred, da odstranimo iz valja zaostale pline zgorevanja — povzročitelje korozije — ter da se vbrizgano olje enakomerno porazdeli po notranjosti valja. Bat pustimo v spodnji mrtvi

Kdaj je gospodar odgovoren za nesrečo?

Če utrpi kaka oseba po krivdi druge osebe telesne poškodbe, je krivec dolžan poravnati nastalo škodo. Krivda je očitna, če je bila poškodba povzročena ali zadana bodisi iz kaznive nevednosti, pomanjkanja pazljivosti, zanikarnosti ali namenoma.

Če zavarovalnica nudi poškodovancu svoje usluge zaradi poškodb, ki jih je utrpel iz enega prej omenjenih vzrokov, je pravni položaj isti.

Če se je pripetila nesreča pri delu po krivdi tretje osebe, je poškodovanec upravičen zahtevati povračilo škode od krivca, katero mora kriti zavarovalnica do višine dokazanih uslug. Zavarovalnica pa lahko zahteva povračilo svojih uslug od krivca. Poškodovanec sam ima pravico do povračila le tedaj, če je škoda, ki jo je utrpel, višja kot usluge socialnega zavarovanja.

Omejitev v tem pogledu določa zakon o splošnem socialnem zavarovanju pri takih nezgodah, ki jih povzroči delodajalec. V tem primeru poškodovanec ne more zahtevati povračila škode od delodajalca, razen, če je delodajalec namenoma povzročil nesrečo ali vedel. Seveda more v takih slučajih zavarovalnica nastopiti proti takemu delodajalcu in terjati od njega poročilo.

O grobi malomarnosti je moč govoriti, če imamo opravka s kaznivo krivdo. Na primer v slučaju, da je krivec brez nadaljnega lahko vedel, da pomeni njegovo dejanje ali opuščanje nevarnost za življenje

ali zdravje drugih oseb. Pri tem je tudi merodajno, če je prekršil krivec posebej objavljena pravila, ali če bi moral na osnovi svojega poklica uvideti in predvideti nevarne okoliščine svojega dejanja. Tako objavljeno pravilo, ki ga kmečki gospodar prekrši, če je kriv nesreče pri delu, je med drugim vključeno tudi v zakon o kmetijskem delu in določa, da se je treba strogo ravnati po navodilih, ki služijo varnosti pri poljskem in gozdnem delu.

Če torej kmečki gospodar ni zaščitil svojih strojev, s katerimi imajo opravka njegovi posli, s potrebnimi zaščitnimi napravami in se je zato zgodila nesreča, je gro-

ba malomarnost na dlani. V tem slučaju pa je krivi posestnik dolžan vrniti zavarovalnici vse usluge, ki jih je le-ta nudila ponesrečencu.

Če pusti na primer gospodar delati poslu z nezavarovano krožno žago in pride pri tem do nesreče, bo moral ta gospodar povrniti vse izdatke tako kmetijski bolniški blagajni, nezgodni zavarovalnici in morda celo še pokojninski zavarovalnici, ker je zanemaril svojo dolžnost, da bi zavaroval krožno žago s predpisanimi zaščitnimi napravami. Poleg vsega pa tega gospodarja lahko še obsodijo na osnovi kazenskega zakonika.

Umivanje posode

»Ah, to pomivanje!« — slišimo mnogokrat vzdihovati gospodinje, ki bi po kosilu rade še malo posedele.

V resnici pa ne vzdihujete nad tem samo ve, ampak vse. Statistično je dognano, da je to opravilo večini žensk po širnem svetu najbolj odbijajoče.

Ne bomo razpravljali, zakaj je to delo tako odveč, ampak, kako si ga olajšamo.

Pričnimo kar pri umivalniku, v katerem to delo običajno opravljamo. Paziti moramo seveda, kolikor je to v naših močeh, da ima ta **pravilno višino** in sicer, da je gornji rob pri gospodinjah, ki so vi-

še od 160 do 165 cm — 90 od tal. Višina od tal pri manjših gospodinjah bi se morala znižati na 82 do 83 cm, pri večjih pa bi se morala dvigniti na 92 do 95 cm. Vedeti moramo tudi, da je za pomivanje posode, kakor tudi za vsa druga gospodinjstva opravila potrebna **dobra razsvetljava**. Okno naj bo v bližini, luč pa nad umivalnikom.

Posodo umivamo v vroči vodi, ker vročina topi maščobo. Maslo se topi pri 30 stopinjah, goveji loj pa pri 42 stopinjah. Za obvarovanje rok je priporočljiva metlica oziroma ščetka na dolgem ročaju. Posodo dobro izplaknemo in zložimo na cedilo tako, da pride zrak med posamezne kose. Tako se že sama precej posuši. Pri sodobnih pralnih praških opravimo umivanje še hitreje, le da moramo posodo bolj temeljito splakniti.

Olajšamo si delo tudi tako, da posodo pred umivanjem prav zložimo in v tem vrstnem redu potem pomivamo. Pričnemo pri kozarcih, nato je na vrsti jedilni pribor in porcelan, končno pa kozice in lonci. To delo opravljamo vedno od desne proti levi, kar nam je vsem gotovo znano. Umazano posodo postavimo na svojo desnico. Posodo pomivamo v desnem lijaku, splakujemo v levem in zložimo na cedilo.

Lepo bi bilo, če bi že pri prvem umivanju posode še enkrat pomislile na vse to in po teh nasvetih tudi ukrepale. Tako bi morda le prišle do zaključka, da to delo navsezadnje ni tako odvratno.

Gospodinjstvo in tehnika

85 odstotkov gospodinjstev strojev, zlasti tistih na plin, pred prodajo skrbno pregledajo posebni strokovnjaki v številnih laboratorijih. Prestati morajo preizkušnje, kakršnim ne bodo nikoli podvrženi pri še tako neprevidni gospodinji.

Na nekatere električne pečice tisočkrat zaporedoma postavijo težo sto kilogramov. Na njihova vrata obesijo dvajset kilogramov težko utež. Da bi se prepričali, da gre res vsa toplota v pečice, položijo vanje s katranom obdan zavojček peska. V njem je deset različnih toplomerov, ki kažejo natančno, koliko toplote je pečica sprejela.

Grelci za vodo morajo pred prodajo delovati 400 ur. Vsakih osem ur jih za štiri minute izklopijo. Če prestopajo to hudo preizkušnjo, jih šele odpeljejo v trgovine.

Poiščite boljše ... (Otroške) igrače

v zelo veliki izbiri
v našem posebnem oddelku

Grüner

KLAGENFURT

BURGGASSE

Glicerin - staro a dobro sredstvo

Razni stari pripomočki so zopet prišli v veljavo, med njimi tudi glicerin. Naše babice so imele vedno pri rokah stekleničko te vodenasto tekočine. Z njo so negovale roke, pa tudi dedova gumijasta obuvala.

Danes pa mažemo z njim usnjene, gumijaste in kovinske predmete, ki ostanejo zaradi tega prožni, odnosno ne rjavé. Zelo važno je, da skrbno utremo glicerin v gojzerje ali gumijasta obuvala, preden jih spravimo. Za to nego bodo hvaležni tudi dežni plašči in predpasniki iz gumija. Z glicerinom nateremo gumijasto stran, a nikdar ne blaga. Čiste obročke iz gumija kompotnih kozarcev namažemo z glicerinom, da tako prožni čakajo na novo uporabo.

Vsi gospodinjstvi predmeti, ki rjavijo,

Kaj darujemo?

Gotovo si marsikateri izmed nas že beli glavo, kaj bo položil svojim dragim pod božično drevo. Morda vam bo dobrodošlo, če vam damo nekaj nasvetov. Vsi vemo, da je darilo dobrodošlo le, kadar z njim uganemo okus ali celo skrivno željo tistega, ki ga hočemo obdarovati.

Najprej darilo otroku: povestne knjige, knjige pravljic, punčke, gugalni konj, pajaci iz gume ali plastike, škatle z različnimi pribori: šivalnim, mizarškim, tiskarskim itd., nadalje: avtomobil, mikroskop, škatle s plastiko za modeliranje, tricikelj, matador, tombole, žoga, globus.

Za staro mamo bomo izbrali: volneno ruto, volnene rokavice, volno za pletenje, škatlo za klopčič, škatlo čaja, škatlo piškotov, domačo haljo, nočno jopico, copate. Stari oče pa bo morda vesel: volnena šal, volnenih rokavic, copat, domačega jo-

točki, da je namazana površina valja čim večja.

Še večja pa je ta zaščita, če vsake tri tedne ponovno nekolikokrat zavrtimo motorno gred in zadnje kolo, da s tem obnovimo zaščitno plast olja.

Da preprečimo vstop vlage iz zraka v notranjost motorja, zatesnimo izpušno cev in zračni filter. V ta namen lahko uporabimo dobro naoljeno krpo.

Končno ne pozabimo na kromirane dele in verigo. Oboje tanko premažemo s tehničnim vazelinom. Če plašče koles že dalj časa nismo odstranili s platišč, je priporočljivo, da jih odstranimo in osnažimo.

Morebitna odrgnjena (korodirana) platišča (Felge) očistimo rje do kovinskega sijaja in očiščene dele na novo pobarvamo. S platišča odstranimo vso prilepljeno nesnago s suho ščetko. Mast ali olje izperemo z milom in vodo. Vse dele dobro posušimo. Pred ponovnim sestavljanjem posujemo notranjost platišča s smukcem. Zračnice napolnimo z zrakom samo do polovice predpisanega pritiska.

Slednjič ne pozabimo na akumulator! Kontakte akumulatorja osnažimo in na tanko premažemo s tehničnim vazelinom. Shranimo ga v suh in ne prehladen prostor. Vsak mesec enkrat poskrbimo za električno praznjenje in polnjenje akumulatorja v ustrezno opremljenih akumulatorskih delavnicah.

Tako ostanejo sestavni dela motornega kolesa zaščiteni proti koroziji in rjavenju več mesecev. Spomladi samo spojimo akumulator, napolnimo zračnice ter očistimo kromirane dele zaščitnega sloja tehničnega vazelina in motorno kolo je pripravljeno za ponovno redno obratovanje.

kakor noži, škarje in drugo orodje, ter razno okovje, dobijo pravi blesk šele, če so očiščeni s ostrim papirjem in namazani s tanko plastjo glicerina. Tako namažemo tudi pribor, ki ni vedno v rabi; šele potem ga spravimo v plastične vrečke.

Če hočemo, da ostanejo lakasti čevlji, torbice in pasovi svetli in prožni, jih premažemo z glicerinom in šele pred uporabo zložimo z volneno krpo.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Josip Stritar:

ROSANA

Takega sejma niso pomnili najstarejši ljudje v Zalesju. Ne da bi se ne bilo še nikoli raztržilo toliko blaga in živine. Mnog kmetič je gnal pozno zvečer s potrjim srcem svojo neprodano kravico domov in po cesti se je vrstil voz za vozom z blagom, ki ni našlo kupca. Vendar takega življenja, tako veselega gibanja kakor danes ni bilo morebiti na zaleškem sejmu še nikdar. Sveta se je bilo sešlo zlasti na več toliko, da se je vse trlo. Potrebni, pošteni sluga deželne gosposke, kateremu je bila izročena skrb za red na sejmu, sam ni vedel, kam bi se dejal. Povsod ga je bilo treba in povsod človek vendar ne more biti.

Že prejšnji večer je bila prišla med drugimi sejmari iz daljnih krajev čudna družba, kakršne Zalesčani še nikoli niso videli. Še najbolj podobni so bili ti ljudje ciganom, vendar cigani niso bili. Imeli so velik voz, ki je bil podoben hišici. Vrata je imel in okna, še celo majhen dimnik v zadnjem koncu. Ko so dobili od gosposke dovoljenje, so krenili z vozom s ceste v stran in se ustavili na trati konec vasi. Voznik izpreže dvoje starih suhih kljuset ter ju izpusti na pašo. Vrata se odpro in iz voza se usuje kakor skozi žrelo ulja čudna druha, moški in ženske, mlado in staro, vse vprek. Zadnji med njimi izstopi mirno, ponosno pravi velikani, za glavo večji mimo drugih, mož krepkih udov, širokih pleč.

Tem ljudem ni bilo videti, da se jim go di posebno dobro. Rejenega, okrogličnega človeka ni bilo med njimi. Njih obleka je bila zanemarljiva in težko da kateremu umerjena po životu. Vendar so bili vsi dobre volje. Eden izmed njih se je takoj postavil na glavo, drugi je prevračal kozolce in tretji je zatočil kolo po trati, menda iz samega veselja, da je konec dolgočasni vožnji. Ali strogi poveljnik jim ni dal mnogo odloga. Vsak je moral na svoje delo. Začno se čudne priprave. V tla zabijejo dva krepka stebra in ju podkrepč od vseh strani. Potem potegnejo debelo vrv od kola do kola, tako da je bila najmanj za pet sežnjev od tal. Drugi postavljajo in pripravljajo drugo skrivnostno orodje.

Drugi dan je bilo vreme lepo. Od vseh strani je bilo privrelo mnogo ljudstva. Poveljnik družbe je bil zadovoljen. Predstave so se pričele že jutraj. Tudi zaleško občinstvo je bilo lahko zadovoljno z vsem, kar je bilo videti. Zdaj se je eden čudovito vračal, vznak z usti s tal pobiral denar, hodil po samih rokah in delal druge take čudeže. Zdaj je drugi za njim požiral goreče predivo. Potem je nastopil sam poglavar ter izkazoval strmečemu občinstvu svojo silno moč. Vznak ležečemu po-

ložita dva na prsi velik kamen ter mu ga s težkim kladivom zdrobita na drobne kosce. Z zobmi je držal železo, ki bi ga bil drug krepak človek iztežka privzdignil z obema rokama. Največ veselja pa je zlasti mladini delal norčav človek, smešno opravljen, z različnimi šalami in burkami, ki mu niso nikdar pošle. Na posebnem mestu je sedela starka, ki je vsakemu, kdor je hotel, prerokovala iz rok ter za malo denarja radodarno delila obilo sreče.

Ali vse to, kar je bilo videti dosedaj, ni bilo še senca proti temu, kar je še čakalo. Kaj bo z vrvjo, ki je nategnjena od stebra do stebra tako visoko od tal? Nekoliko časa je bilo vse mirno. Videti je bilo iz vsega, da pride sedaj kaj posebnega. Glavar sam se približa ter s krepko roko poizkuša steber za stebrom, ali sta dovolj trdno zabita, in nategne vrv, ki je bila nekoliko odjenjala. Nato pa se prikaže mlada deklica. Nihče ni videl, odkod je prišla. Kar stala je pred njimi. Nihče se ni mogel spomniti, da bi jo bil videl poprej. Ta deklica je bila lepa. Vse občinstvo je z veseljem gledalo lepo deklico. Ali to veselje ni bilo pravo, čisto veselje. Mnogim gledalcem se je miho storilo ob njenem pogledu. Deklica ni bila vesela. Videti je bila otožna, tako otožna!

Ko je tako stala nekoliko časa, je stopil k njej poveljnik ter ji rekel, kolikor mu je bilo moči z mehtkim, prijaznim glasom: »Ljudje čakajo. Naprej, Rosana!»

Urno kakor verica spleza deklica po lestvicah ob stebri kvišku. Vrh stebra postoji, potem začne počasi stopati po vrvi. Gledalcem je od strahu utripalo srce. Ko je prišla do sredi, je zopet nekoliko postala, potem pa je urno stekla do drugega konca. Ali to je bil samo začetek. Kar je počela nazaj grede, je bilo že pregrešno. Zdaj je pokleknila na vrv, zdaj skakala po eni nogi, potem po drugi nogi. Nato je legla vznak, skočila kvišku, se lovila, kakor da bi padala, in zdaj — gledalcem je zastalo srce — zdaj je padla zares, ali z roko se je ujela za vrv — vsem se je odvihal kamen od srca.

Ko je dovršila svoj posel, je splezala zopet doli. Prikloni se na vse strani s prisiljenim nasmehom in potem izgine.

In tako so se vršile igre ves dan s kratkimi presledki, kolikor je bilo treba, da so se igralci nekoliko odpočili in okrepcali in da se je nabralo drugo občinstvo. Ravnatelj družbe je bil vesel. Dolgo že ni imel tako dobre letine. Zadovoljen je bil s svojimi ljudmi, posebno z Rosano. Že dolgo ni bil tako priljuden z njimi. Rosani je večkrat prijazno pogladil lice, kar pa ni bilo videti deklici nič prav po volji. Vselej se je nejevoljno obrnila v stran in

bila je, še bolj žalostna. Ali to moža ni motilo; vesela ali žalostna, da mu je le denar služila.

Vse se je vršilo igralcem in gledalcem po volji. Mračilo se je že, ko je prišla zopet Rosana na vrsto. Sedemkrat je že bila na vrvi. Ko je bilo treba iti na delo osmi-krat, ko je že stala poleg stebra, jo je obšla slabost. Onemogla se zgrudi na tla. Huda vročina in nenavadni trud sta bila premagala šibko dekletce. Ko je ravnatelj to videl, je mislil, da deklica noče, da se samo taji, ali pa ničesar ni mislil. Pohlepnost ga je bila vsega oglušila in oslepila. Morebiti sicer ni bil tako hudoben človek, ali bil je silno nagle jeze in gorje mu, kdor se je njegovemu povelju ustavljal. Bil je hud gospodar in mnogoteri njegovih podložnih je že čutil njegovo težko roko. Razsrdi se. Dva koraka in stal je pred deklico s kratkim bičem v roki, ki ga je imel za pse in sploh za znamenje svoje oblasti.

»Ali boš ali ne boš?« se zagrozi nad njo. Ves zaripljen je bil v obrazu in strele so mu švigale iz temnih oči.

»Ne morem,« vzdihne deklica. »Čakaj! Videl bom, ali moreš ali ne moreš, ti nepridiprav!«

»Če me ubijete, ne morem.« »Pomagaj ti bom, če ne moreš. Pokonci!« Deklica se ne zganč. Surovež zavijti bič: »Še enkrat, vstani!«

Med gledalci nastane hrup. Vse je kričalo. Ali toliko poguma vendar ni imel nihče, da bi šel ubogo siroto braniti.

V tem hipu plane pred srditega človeka tuj mož. Kakor snope je z obema komolcema razmetel narazen množico pred seboj.

»Človek!« zavpije in stopi med deklico in razkačenega glavarja. »Ali te ni sram, da tako ravnaš z ubogim otrokom?«

Mož nehote nekoliko povese bič in gleda svojega nasprotnika napol srdito, napol zaničljivo. Meri ga z očmi od nog do glave, kakor bi mu hotel reči: »Ti nisi, da bi mi branil.« Tako je pač meril Goljat Davida pastirja.

»Bič iz roke! Da se mi ne ganeš, če ne —«

To je bilo glavarju preveč. Take sramote ni smel trpeti pred svojim občinstvom. Bič zavijti nad njim.

V tem trenutku potegne tujec iz žepa samokres, napne petelina in pomeri v svojega nasprotnika. »Gani se in sprožim!« mu reče z mirnim glasom.

Takega orožja se glavar ni nadejal. Močan je bil za tri take, ali samokres ga je prijel v strah. S takim orožjem ni da bi se norčeval, ne z možem, ki ga je imel v roki. Nehotoma stopi za korak nazaj. Prej ni nič govoril, zdaj pa je poizkusil z besedo: »Kdo vam daje pravico, da mi branite kaznovati nepokornega otroka?«

(Dalje prihodnjič)

IVO ANDRIČ:

Zgodba o tlačanu Simanu

2.

Molk, v katerem je vsakteri mislil svoje. Siman je premišljeval, kaj bi še mogel hudega in žaljivega povedati, ne temule svojemu Ibragu, ki ga nima za nič več in ki, da se po praviči pove, tudi nikoli ni bil kaj posebno slab človek ali trd gospodar, temveč vsem gospodarjem na svetu in sploh vsemu svetu, ki je, kakor se njemu dozdeva, zdajle priča tega vekovitega dvoboja. Ibraga pa je premišljeval, kako bi pripravil podivjanega Vlaha do tega, da bi mu dovolil nabrati vsaj dve košari sliv, da se ne bo v sramoti vrnil praznih rok domov. In je to precedil skozi zobe, krotko in obzirno.

»Ne!« je odgovoril Siman. »Viš jo, slivo, splezaj nanjo in jej, kolikor hočeš, naj ti tekne, a niti mrvice ne boš odnesel od tod. Ne dovolim: hočem te videti, kako se boš vračal s praznimi cajkami od tod, od koder si se zmeraj vračal s polnimi. To je moja želja in to je, vedi, vsem mojim rajnim na dušo, za štiri sto let.«

Pri tem se je Simanu zaletelo od sile lastnega zanosu in je utihnil. Ibraga je samo močnejše stiskal čeljusti in odmahoval z roko, a s kratkimi, komaj opaznimi gibi, ki so spremljali neslišen notranji dvogovor.

Spet je nastal molk. Ibraga je gledal predse. Siman pa je ves trepetal in hropel

in vse okrog sebe ošinjal z nemirnim pogledom.

»Kako je torej z nama, Siman?« je gospodar pretrgal molk.

»Meni je dobro, Ibraga, s teboj pa ne vem, kako je.«

»Oh, saj vem, da ti je dobro, in kar bo naj ti, hvala Bogu, ampak kaj čeva s slivami?«

»A, s slivami? To se vendar ve, tako, kakor sem ti dejal: bilo je, pa ni.«

»Ne more biti tako, Siman. Pameten človek si; saj mi ni treba praviti.«

»Res ni treba, res ne. Ampak jaz ti bom nekaj povedal, kar na kratko opraviva. Glej, takole je: štiri sto let ste vi jahali nas, zdaj bomo štiri sto let mi vas, potem se bomo pa pogovorili, kdo bo koga jahal tistih tretjih štiri sto let.«

Ibraga ni pričakal konca. Brez pozdrava in slovesa je vstal in odšel proti svojemu hlapcu, ki je stal malo v stran, pri konjih, in napotila sta se, od koder sta bila prišla.

Gospodarju se je dozdevala brez konca ledina, ki jo je moral prehoditi, preden bi mogel izgniti tlačanu izpred oči, zdela se mu je veliko daljša kot prej, ko je prišel, čeprav je šel zdaj navzdol. Siman pa je gledal za njim, obžalujoč sam pri sebi, da se je tako hitro pretrgal pogovor, ki ga je vsega napolnil s takim zadovoljstvom. Zdelo se mu je, da niti približno ni vsega povedal in da je še poln neizrečenih besed, ki se mu v rojih vsiljujejo na jezik. Širil

je roke in prste na rokah, napenjal prsi, zadržujoč v sebi sladki zrak in izdihujoč ga glasno in počasi skozi stisnjene zobe. Hudo mu je bilo, da je gospodar izginil izpred njega, ker kaj ti pomaga, če imaš posestvo in moč, če je nimaš komu pokazati!

Tiste jeseni Siman res ni dal gospodarju ne tretjine od žita ne polovice od sadja in sena, kakor je velevala postava in red in kakor je dotlej zmeraj dajal.

Ibraga je bil ne le oškodovan, temveč s Simanovim ravnanjem tudi hudo žaljen, žaljen in uplašen, ker se Siman ni zadovoljil s tisto spotiko v slivniku.

Leto je obrodilo, tretjine ni dal gospodarju, a vse se je dobro prodalo, ker so vojaki vse kupovali in plačevali. Siman si je v svoji prevzetnosti kupil jahalnega konja, majhnega, a dobrega vrančka; kupil ga je lahko, ker po tisti zmedi je bilo polno pobeglih in zapuščenih konj, ki so jih mešetarji prodajali za vsak denar. Samo opravo na konju je imel kmečko, bolj prteno kot usnjeno.

Nekega jutra je Siman dobro okrtal konja in se tako visok in dolgonog spravil nanj, potegnil kučmo po strani in si vrge ploščenko z žganjem na hrbet. Prejezdil je vse sarajevsko mesto, potem pa naglal vranca pred Ibragovo odprto delavnico, kjer je njegov gospodar, sklonjen in s prekrizanimi nogami, prebijal luknje na svetlih, novih pasovih.

Konjiček je poplesoval, toliko da ni

Praktische Weinachts-Geschenke

vom

MÖBELHAUS STADLER KLAGENFURT

THEATERGASSE 4

Leselampen
in den verschiedensten Formen

Fauteuils
in allen Stilarten

Blumenständer
modern, in allen Größen

Kleinformel
zur Ergänzung des Heimes

Wäscheboxen
mit bunten Plastikbezüge

Garderobenwände
in allen Größen und Ausführungen

Teppiche und Gardinen
Orig. deutsche, Schweizer- und holländische Muster

Zustellung wie immer frei Haus

Božična darila

Moško in damsko perilo, blago

v največji izbiri pri

L. MAURER

Klagenfurt, Alter Platz 35

prednjih nog postavil na prag, Ibraga se je mrščil in ni dvignil glave od dela, Siman pa je glasno povedal, da kupuje novo uzdo s koluti in rdečimi vrvicami.

Ibraga je tiho odgovoril, da nima take uzde in da bi je tudi ne mogel napraviti, ker mu je zmanjkalo blaga.

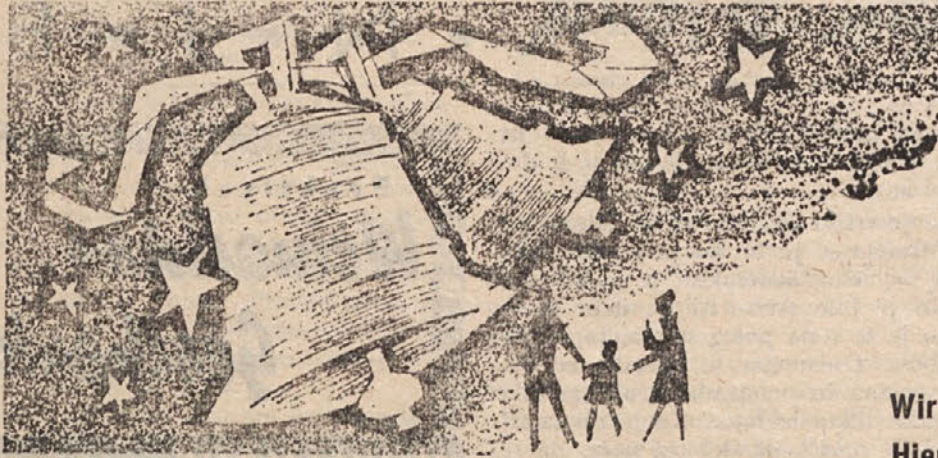
»Kaj, da ni morebiti moj denar ku-zen?« je osorno vprašal kmet.

»Ne, Bog ne daj, a, ljuba duša, nimam blaga.«

Ibraga se je tako komaj ubranil te preskušnje in odpisal svojega okajenega tlačana, naj gre dalje iskat uzdo, kakršne mu je treba.

Siman je še nekajkrat prijezdil mimo Ibragove delavnice s srečnim smehljamem na obrazu in drobno poplesujoč na vrančku.

Vse to je Ibraga seveda žalilo in vznemirjalo in pritoževal se je sosedom in se grizel in se spočetka bal. Toda vse v mestu se je čedalje bolj pomirjalo. Tudi njegov ponoreli tlačan se je menda naveličal, ker ni več jeznil mimo delavnice. Tako se je tudi Ibraga počasi umiril. Pekla ga je žalitev in skrbela škoda, ko pa je pogledal okrog sebe in videl, koliko ljudi jo je veliko huje odneslo, je bil srečen, da je z družino preživel vstajo in da spet lahko dela v svoji delavnici; bil je prepričan o svoji pravici in je sklenil, da bo pričakal na boljše čase, to pa mu ni bilo niti hudo, ker lakote ni bilo v njegovi hiši. Pa mu tudi ni bilo treba dolgo čakati. (Dalje)

WARMUTH-GABEN MÖCHT' JEDER HABEN!

Wir erwarten Sie heuer mit einer unvergleichlichen Auswahl in allen Abteilungen.
Hier einige Kostproben unserer Preisüberraschungen:

LIKÖRGARNITUR mit 6 geschliffenen Stamperln und Untertasse, messing-eloxiert **31.50**
JENAer GUGELHUPFFORM, groß 48.-, klein **44.-**
TORTENSPRITZGARNITUR, Hartplastik, 9-teilig **11.50**

EISENBAHNEN, Lokomotive mit Tender, Federwerk, Schienen, Wagon, kompl., in Geschenkkarton **29.80**

DAMENHANDTASCHEN in moderner Form, mit Übersschlag und Innenfach, gefüttert, braun, bordeaux und schwarz **58.-**

RASIERAPPARAT „BRAUN“ umschaltbar 110/220 Volt, Scherkopf-automatik, verchromt, 1 Jahr Garantie, **285.-**

SEIFEN-GESCHENKPACKUNG, 6 Stück Toiletteseife, gut schäumend, in Geschenkkarton **10.50**

RODEL, 1a Buchenholz, doppelt lackiert, farbige Gurten, Banden, sehr stabil **90.-**

Christbaumschmuck
schon jetzt in ganz neuartiger Ausführung und Großauswahl!

DAMEN-PYJAMA aus 1a Bw.-Trikot, moderne Halsfassung, Jacke bunt gemustert, Hose einfarbig, in mehreren Farben **87.50**

DAMEN-STRICK-JACKE aus Mohair-Bouclé, schwere Qualität, schöner Umlegkragen, lange Ärmel, viele Farben **198.-**

SONDERANGEBOT!
DAMEN-STRUMPFHOSEN, 1a Qualität, auch ideal für Teenager **39.-**

Sehr preiswerter WINTERMANTEL für Damen aus Doublestoff in Glenscheckmuster, Seidenfutter, aparte Fassung **540.-**

WASCHEFLANELLE für Hemden, Pyjama, Nachthemden usw., 80 cm breit **9.80**
KLEIDERWOLLE in neuartiger Musterung **17.90**

KINDERPULLOVER, bunt gemustert, reine Wolle **75.-**
KINDER-SKIPULLOVER, kompakte Strickart, bunt gestreift **98.-**

FLANELLEINTÜCHER, grau, mit weißer Bordüre, reine Baumwolle, 120/190 cm **29.80**
SCHLAFDECKE „CUPRAMA“, weich wie Wolle, in bunter Streifenmusterung, 130/190 cm **78.-**

HERREN-WINTERMANTEL aus Strapaz-Sportstoff, verschiedene Muster, Seidenfutter **250.-**

Bettbänke mit umklappbarer Rückenlehne, Federkerneinlage, Afrik- und Wattleinlage, buntem Möbelstoffbezug, ab **950.-**

HERREN-FLANELLSPORTHEMDEN, farbig kariert, gut waschbar **46.80**

Ganz Kärnten trifft sich zum Weihnachtseinkauf bei Warmuth!

Postversand nach allen Orten

Eigene Kreditabteilung
mit zinsenlosen Raten!

V Celovcu
prodamo poceni
ŠTEDILNIK
Več poizveste pri upravi
„Našega tednika-Kronike“

Nudimo vam v znani najboljši kvaliteti božična darila
Bluze - Jopiči
Plašči - Kožuhi
Rosl König
Klagenfurt, Bahnhofstraße 9

RADIO-APARATE najnovejših modelov, godala, plošče. Vse dobite na ugodne obroke pri
Leo Truppe
VILLACH,
Oberer-Kirch-Platz

Športni kotiček

NOGOMET

ŠT. JANŽ: VRBA 1:2 (1:1)

V zadnji prvenstveni tekmi drugega razreda koroške nogometne lige je v Bistrici šentjanske ekipa klonila z minimalnim porazom. Tekma je bila lepa in zanimiva do konca. Slovenski ekipi, ki je skoraj vso tekmo prevladovala na igrišču, je botrovala izredna smola v zaključnih potezah in streljih pred golom. Celotno zaključno lestvico bomo objavili v naslednji številki.

HOKEY NA LEDU

10. KAC: Kitzbühel 11:7 (2:3, 6:2, 3:2)

11. KAC: Turun Turku 2:2 (2:1, 0:1, 0:0)

12. KAC: SC Riesen See 13:1 (5:0, 2:1, 6:0)

13. KAC: AIK Stockholm 5:1 (2:0, 1:1, 2:0)

Celovski Atletiki so v zadnjem tednu povabili nekatere najboljše evropske ekipe. Po vrsti so položili orožje Kitzbühel, Riesersee in AIK Stockholm, finskemu prvaku pa je uspelo igrati neodločeno.

Gotovo zahtevajo kvalitetne inozemske ekipe za gostovanje precejšnjo odškodnino. Kljub temu je Celovec čisto prizorišče izrednih srečanj in to kljub razvajeni publiku, ki se v veliki meri zadovoljuje le z branjem časopisnih poročil.

GLEDALIŠČE V CELOVCU

Petek, 1. dec.: Schwarzer Peter, opera. — Sobota, 2. dec.: Herr Kayser und die Nachtigall, opereta. — Nedelja, 3. dec. ob 15.00 uri: Schwarzer Peter, opera — ob 19.30 uri: „Bunter Bilderbogen“, (prireditev v korist starim in brezposelnim igralcem). — Sreda, 6. dec.: Schwarzer Peter, opera. — Četrtek, 7. dec.: Nashörner, drama. — Petek, 8. dec.: Schwarzer Peter, opera. — Sobota, 9. dec.: Madame Pompadour, opereta (poslednjič). — Nedelja, 10. dec. ob 15.00 uri: Herr Kayser und die Nachtigall, opereta.

Začetek vselej ob 19.30 uri, razen dne 3. in 10. decembra.

KOMORNI ODER:

Sobota 2., nedelja 3. dec.: Der Engel mit dem Blumentopf, komedija. — Petek, 8. dec.: Die Tage des Menschen sind wie der Wind... (gostovanje deželnega gledališča Salzburg). — Sobota 9., nedelja 10. dec.: Der Engel mit dem Blumentopf, komedija.

Začetek vselej ob 19.30 uri.

Najnovejše kmetijske stroje, štedilnike, pralne stroje, gospodinjske potreščine
ugodno in na obroke pri
HANS WERNIG
KLAGENFURT, Paulitschgasse (Prosenhof)

Primerna darila za Božič!
Damske in moške obleke
nudi poceni
Waleher
Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße 2

LEPA BOŽIČNA DARILA — ure, nakit in drugo pri urarskem mojstru
Gottfried Anrather
Klagenfurt, Paulitschgasse 9
Popravila izvršim takoj in solidno, kupujem in zamenjam zlato in srebro (tudi stroto zlato).

STROKOVNA TRGOVINA ZA DEŽNA OBLAČILA
Ballon-Popeline, loden-plašči za moške, dame in otroke v največji izbiri! Gumijasta oblačila. Vsakovrstna popravila izvršimo takoj.
VAL. TARMANN
KLAGENFURT, Völkemarkter Straße 16

TRGOVINA H. THOMASSER
vam izpolni božične želje: Izredno velika izbira pletenih vozičkov za otroške punčke („pužce“) od 118.— S naprej. Perilo za dojenčke, otroke, dame in gospode. — Posteljina. — Otroške posteljice.
TRGOVINA H. THOMASSER
VILLACH, WIDMANNGASSE 33

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 3. 12.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PO-NEDELJEK, 4. 12.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Zvočni obzornik. — 18.00 Psihologija za vsak dan. (3.) — TOREK, 5. 12.: 14.15 Poročila, objave. — Koroški kulturni pregled. — SREDA, 6. 12.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — Za ženo in dekle. — ČETRTEK, 7. 12.: 14.15 Poročila, objave. — Bolje je paziti kot zdraviti se: O krvnem tlaku. — PETEK, 8. 12.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — SOBOTA, 9. 12.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

RADLMAYR' jeve

bogati izbiri in poceni

RADLMAYR

preproge, zavese, volnene in prešite odeje, namizno perilo v

pri

VILLACH, Postgasse